

De mest dyrkede sorter

- forsøg på en historisk periodeinddeling

Køkkenurternes sortshistorie er en relativt overset del af kulturhistorien. Ikke desto mindre spiller grønsagssorterne en væsentlig rolle i menneskets vandring fra samler til forbruger. Sorternes og menneskets udvikling følges på en bemærkelsesværdig måde ad. Alle mennesker har i sidste ende fået hele deres ernæring fra planter – og ofte grønsager.

Det kan derfor være hensigtsmæssigt at opstille en periodisering af køkkenurtesorternes nyere historie, selvom en inddeling i historiske perioder for grønsagssorternes vedkommende ved første øjekast kan forekomme mærkværdig. Det kan dog være interessant at fremstille en sådan ud fra de forskellige forædlingsmetoder, der har gjort sig gældende gennem køkkenurtesorternes historie. Der kan nemlig ligge vigtig information om eksempelvis genpuljernes bredde gemt i at vide, om en sort er udrundet af en tid, hvor bunkeudvalg i landsorter var den mest fremherskende forædlingsmetode. Eller om den har sin oprindelse i *Planteforedlingens tidsalder*, hvor f.eks. den autogame familieavl blev praktiseret.

En periodeinddeling af grønsagssorternes historiske udvikling i Skandinavien kan se ud som følger:

Rustikum – ca. 1850 til ca. 1900

Af rusticus, der på latin betyder landlig. Denne periode er landsorternes tid, og betegnelsen landsort bruges i litteraturen: *"De bästa äro de sinsemellan något olika sorter, hvilka sedan länge förekomma hos oss odlade här och der i skilda landsorter."*¹

Der nævnes i havebrugslitteraturen efterhånden flere og flere sorter, som kan identificeres, men de har ikke været underkastet forædling i moderne forstand. Bunkeudvalget er den fremherskende forædlingsmetode, og der gøres udvalg i et bredspektret genetisk plantemateriale. Sorter som hvidkålen "Amager", med sine mange former og stammer har sin oprindelse i rustikum. Det samme har blomkålen "Stor Dansk", om hvilken det fortælles, at *"Den fremkom ganske tilfældigt.....som et enkelt Eksemplar blandt en stor Mængde Frøavlsplanter af Erfurter Dværg. Det ene Eksemplar havde en anden karakter end E. D., Stokken var højere, havde større mere opretstående Blade og pragtfuldt, stort, snehvidt meget fast og mere afrundet Hoved end E. D. Planten vakte derfor min fulde Opmærksomhed, og der høstedes Frø af den isoleret."*²

Tiden før år 1850, hvor grunden til 1800-tallets landsorter blev lagt gennem generationers udvalg af de bedste planter til frø, kan kaldes prærustikum. Denne betegnelse skal ikke opfattes i bogstavelig forstand som den før landlige periode, idet verden selv sagt også var landlig før 1850. Der ligger snarere det i prædikamentet, at der kun i begrænset omfang benyttedes præcise sortsnavne i havebrugslitteraturen før 1850. Det er derfor ikke muligt ud fra litteraturen at få et retvisende billede af, hvilke sorter, der har været mest anvendt i prærustikum.

Mendelikum – ca. 1900 til 1950

Denne periode er navngivet efter Gregor Mendel, hvis arvelighedslove blev genopdaget i 1900. Fra dette tidspunkt begyndte disse at få afgørende betydning for opblomstringen af den rationelle planteforædling, og årtierne efter år 1900 er med rette blevet kaldt *Planteforedlingens tidsalder*. Man stod nu på videnskabelig grund i arbejdet med tiltrækningen af nye grønsagssorter og -stammer, og man har erkendt den empiriske basis for den afkomsbedømmelse og polyandriske familieavl, der på det praktiske niveau havde fået en vis udbredelse frem mod 1900-tallets begyndelse. Mendelikum kan inddeles i tidlig mendelikum fra ca. 1900 til ca. 1925 og sildig mendelikum fra ca. 1925 til ca. 1950. Denne underinddeling tager udgangspunkt i, at der med opbygningen af en etableret og gennemarbejdet forsøgsvirksomhed i de skandinaviske lande i det andet årti af 1900-tallet skete en sortering af det store sortsudbud, der var overleveret fra rustikum. Sorts- og stammeforsøgene med køkkenurter øgede endvidere incitamentet til *"at fremelske Sorter, der i saa høj Grad som muligt tilfredsstiller de Krav, som den praktiske Gartner og Havebruger stiller til dem"*³. Dette slår for alvor igennem i sildig mendelikum.

Filialikum – ca. 1950 til 1990

Denne periode, der har fået navn efter det latinske filialis, som betyder sønlig eller datterlig, har F1-hybridforædlingen i centrum. Det er en periode, som tager sin begyndelse med introduktionen af den første F1-hybridforædlede grønsag i Skandinavien i 1950. Udgangspunktet for forædlingsarbejdet med grønsager er i filialikum hovedsageligt udnyttelsen af den krydsningsfrodighed, der gør sig gældende i første filialgeneration efter krydsning af to indavlede linjer.⁴

Genomikum – ca. 1990 og frem

Genomikum har fået navn efter genom, der betyder arvemasse, og det er manipulationen af denne, der frem mod 1990erne bliver den nye trend indenfor planteforædlingen. Den første grønsag forædlet gennem manipulation med plantens genom kom på markedet i 1994 i form af tomaten Flavr Savr.⁵

De to sidste tidsperioder falder udenfor rammerne for dette arbejde, men er taget med for anskuelse skyld.

De mest dyrkede grønsagssorter i rustikum og mendelikum i Norden er identificeret ved en gennemgang og registrering af sortimenterne i de vigtigste sortshistoriske, monografiske kilder, der er omtalt i kapitlet "De vigtigste kilder - foregangsmænd og skribenter".

Sorterne er opdelt i de ovenfor nævnte tidsperioder. Kilderne følger tidsperioderne, så skrifter fra f.eks. en foregangsmand fra rustikum er medtaget i registreringen af sorterne i tidlig mendelikum, hvis udgaver eller oplag af dem er udgivet efter år 1900. Hvis der er udgivet flere udgaver eller oplag af en kilde, er der i optællingerne medtaget så mange af disse som muligt.⁶

Oplysningerne fra monografierne er sammenholdt med oplysningerne i projektets hoveddokument⁷, og i alle registreringer indgår de relevante udgaver af Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon.

En sort skal i en given tidsperiode være nævnt i mindst to kilder, udgaver etc. for at indgå i fortegnelsen over de mest dyrkede sorter. Der er også benyttet artikler fra havebrugstidsskrifter og i nogle tilfælde andre supplerende havebrugsmonografier for at skabe grundlag for vurderingen af hvilke sorter, der var de mest dyrkede i den enkelte tidsperiode. Dette redegøres der nærmere for i det følgende under hver tidsperiode.

Det anbefales først at læse indledningen til tidsperioden rustikum i Danmark.

Endelig skal det understreges, at de nedstående sortsfortegnelser, der rummer hovedsorterne og ikke disses forskellige stammer, skal betragtes som vejledende, da de er baseret på de kilder, der er udvalgt som de vigtigste blandt et stort antal skrifter. Man vil i kilderne endvidere støde på udtryk som "med flere" i forbindelse med gennemgangen af de anbefalede sorter eller ligefrem udsagn som: "Att det gifves många lika utmärkta varieteter, hvilka här icke blifvit uppräknade, torde icke behöfva påpekas."⁸ Nedenstående sortslister redegør derfor for de forskellige sortskomplekser, der sandsynligvis har gjort sig gældende i de respektive tidsperioder.

Rustikum

Danmark.⁹ En gennemgang af det vigtigste sortshistoriske, monografiske kildemateriale fra rustikum giver ikke et klart billede af sortsudvalget indenfor køkkenurte dyrkningen i Danmark i sidste halvdel af 1800-tallet. Fra de første kilder med F. J. C. Jensens Forsøg til en grundig Vejledning i Frugt- og Køkkenhavedyrkning fra 1845 i spidsen og frem til 1. udgave af Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon, hvis udgivelse påbegyndes i 1897, sker der en vældig udvikling i navngivningspraksis. Hos Jensen ser man hyppig anvendelse af den morfologiske navngivning som f.eks. hos rødkålen "Den store sildige Vinter-Rødkål" og rødbeden "Den store mørkerøde"¹⁰, hvorimod man i 1. udgave af Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon fra 1902 (udg. fra 1897 i hæfter) næsten ser en navngivning af sorterne, som vi kender den i dag. Den morfologiske navngivningspraksis hænger dog stadig ved i enkelte tilfælde som hos guleroden "Lang rød almindelig" og radisen "D. T. Poulsens ovale rosenrøde".¹¹ Her kender man dog ophavsmanden. Det siger sig selv, at sorter med morfologiske navne er praktisk taget umulige at følge og identificere, idet mange gulerødder kan siges at være både lange, røde og almindelige, og idet der findes mange radisesorter, som er ovale og rosenrøde.

Det er i denne sammenhæng interessant at følge udviklingen i sorternes navngivning i de mange udgaver af F. J. C. Jensens Dansk Havebog, der dækker perioden fra 1845 til 1888. Ligeledes kan det være instruktivt at høre, hvad rustikums største danske autoritet J. A. Dybdahl har at sige om den morfologiske navngivningspraksis hos radiserne: "Af Sommerræddiker eller Radiser gives der et betydeligt Antal Sorter; disse ere imidlertid indtil de sidste Par Decennier kun blevne betegne ved beskrivende Udtryk, der fornemmelig hentydede til Form og Farve, men havde ikke hver for sig sit Egennavn; denne Maade at betegne dem paa er endnu, f. Ex. her i Landet, den almindeligste. Det er derfor umuligt at forfølge de enkelte Sorters Historie, saa at man kan komme til Kundskab om, hvorlænge de have existeret, hvor konstante de maatte have viist sig o. s. v."¹²

En anden vanskelighed gør sig gældende, hvis man vil forsøge at identificere de mest dyrkede danske køkkenurtesorter i rustikum. Der nævnes for nogle grønsagsarters vedkommende et meget stort antal sorter i de vigtigste kilder. Der kan f.eks. optælles 42 løgsorter og 85 sorter af skal- og marværter. Det er vanskeligt at fastslå, om der her er tale om selvstændige sortsnavne eller synonymmer.

Her er det igen instruktivt at lytte til Dybdahl: "Antallet af Ærtesorter, der for Tiden findes, er meget betydeligt. I Haveselskabets Have i London har man i en Række af Aar (1860—1872) dyrket til Sammenligning saamange særskilte Ærtestykker, som man kunde faae samlet Slags af Frø, der af Frøhandlere og Andre antoges eller udgaves for at være særskilte Sorter. Antallet heraf gik op til henimod 200. Ved en omhyggelig Revision af disse Former viste det sig naturligtviis, at een og samme Sort hyppigen gik under forskjellige Navne, hvoraf hvert var udgivet for at betegne sin særskilte Sort. Det virkelige Antal af Sorter blev altsaa formindsket en Deel; men der blev endda mindst 100 tilbage. Det viste sig herved tillige, at adskillige ældre Sorter, som meentes at være forsvundne paa Gruud af gradeviis Udartning, endnu forefandtes, men under nye Navne."¹³ Dybdahl medtager selv i Køkkenhaveplanterne en liste med 96 sorter af skal- og marværter¹⁴, hvoraf han anbefaler 20 til dyrkning i Danmark.

I arbejdet med gamle sorter og stammer af køkkenurter er ærterne den grønsagsart, der leverer noget af det mest omfangsrige og interessante materiale at arbejde med. Men med hensyn til sortsantallet og den deraf følgende synonymdannelse byder ærterne også på nogen af de største vanskeligheder. Til sammenligning med den danske tidsperiode rustikum, finder man i det svenske tidsskrift Tidsskrift för Trädgårdodlare 1877 og 1878, der blev redigeret af E. Lindgren, en yderst interessant artikelserie De i odling varande formerna af trädgårdssærterne, som oplister 126 sorter af skal- og marværter. Et blik på de to vigtigste engelsksprogede kilder giver et lignende billede. I The Vegetable Garden fra 1885, der er W. Robinsons oversættelse af Vilmorins-Andrieuxs Les plantes potagères, nævnes 141 skal- og marværtessorter¹⁵ og i den reviderede udgave af The Gardener's Assistant af R. Thompson fra 1886 medtages 42.¹⁶

Med de ovennævnte forbehold in mente bringes nedenfor en liste over de formentlig mest dyrkede sorter af køkkenurter i Danmark i rustikum. Den sort, der er omtalt i flest kilder er nævnt først.

Da stavemåden og kaldenavnene for de enkelte sorter kan variere, som f.eks. hos blomkålen "Erfurter Dværg", der bl.a. også kaldes "Haages tidligste Erfurter Dverg" eller "Haage's tidlige Erfurter", er her så vidt muligt benyttet den stavemåde og de kaldenavne, der gør sig gældende i de seneste kilder i rustikum, hvor navngivningen bliver mere uniform og nutidig.

Så vidt pladsen tillader det angives de vigtigste synonymdannelser. Endelig skal det påpeges, at der i mange sortsangivelser indgår farvebetegnelser. Der er eksempelvis både gule og svovlgule hollandske løg, blodrøde samt mørkerøde løg og rødkål, og rosenrøde og skarlagenerøde ovale radiser. De fleste af disse farveangivelser, der jo kan være udtryk for stammedannelse hos sorterne, er blevet vurderet som variationer indenfor det samme sortsnavn,¹⁷ og der er så vidt muligt redegjort for eventuelle tvivlsspørgsmål.

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser
Erfurter Dværg	Brunsviger-Hvidkål	Den mørkerøde Hollandske ¹⁸	Ulmer	Tidlig engelsk York	Rosenrød Glasradis
Sildige engelske	Amager-Hvidkål	Erfurter	Den alm. gule Savoikål ¹⁹	Winningstädter ²⁰	Den røde Månedradis ²¹
Stadtholder	Græsk Centner ²²	Ulmer	Drumhead Savoi	Allert. Maj-Spidskål	Den røde m. hvid rodende
Tidlige engelske	Lybækker-Hvidkål	Den st. sild. Vinter-Rødk.	Blumenthaler	East Ham	Runde hvide
Lenormand	Centner-Kål ²³	Utrechter-Rødkål ²⁴	Marcellin	St. Hansdagskål	Hvid, runde Månedradise
Den cypriske	Schweinfurter-Hvidkål		Vertus	Tidlig Sukkertop	Lang hvid Glasradise
Imperial	Hollandsk-Hvidkål		Wiener Wyrting	Enfield	Den kortløvede runde røde
Frankfurter Kæmpe ²⁵	Tidlig Erfurter		Little Pixie	Nonpareil	De lange hvide
Algier	Magdeburger		Tidlig grøn Wirsing	Atkins Matchless	Woods Rosenrøde
Asiatisk	Drumhead		Kruset Vinter-Wirsing	Joannet	Den gule Wienerradis
Walcheren	Strasborger-Hvidkål ²⁶		Golden Savoy	Wanack	Den gule Månedradis
Early London	St. Pommerske Hovedkål		Mailandske	Early Brompton	Den gule
Veitch's Autumn Giant ²⁷	Chou de Joannet/Nantes très hative		Victoria	Imperial	Drienbrunnen
Stor Dansk			Waterloo	Bangholms tidligste	Non plus ultra
Lav tidl. Amager			Sildig Ulmer	Cocoanut	Becks engelske
Italiensk Kæmpe ²⁸					Den ovale højrøde
Den Sicilianske					Den korttoppede, halvlange, røde
					Ovale rosenrøde med hvid Spids
					Den halvrunde rosenrøde
					De lange røde

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Altringham	Panais ronde hatif	Bardowicker-Persillerod	Eltzholtz Kæmpeselleri	Myatts Garnishing
Hornske	Den lange	Sukker-Persillerod ²⁹	Leipziger Knoldselleri ³⁰	Tredobbelt kruset
Douwiker	Jersey	Hamburger-Persillerod ³¹	Erfurter Knoldselleri ³²	Dobbelt krusede
Nantes	Hollow Crowned		Naumburger	Den fine, lave Kruspersille
Pariser	Guernsey		Non plus ultra	Bregnebladet Persille
Hollandske	Suttons Student		Den overjordiske	Enfjelds Matchless
Stensballe	Den runde roeformede (Panais de Metz)		Den langbl. st. hollandske	Moskruset
Surrey			Celleri rave	Mitchells

Carentan			Æbleformet	Marchalls Price curled
Den halvl. franske Carotte				
Hvid gennemsigtig				
Tidl. kort Mistbænkka-rotte				
Den lange røde Brunsvigske				
Tidlig kort karotte				
Lange Carotte				
Frankfurter				
James				
Land rød almindelig				
Den violette Karotte				
Randers Carotte				
Saalfelder				
Den mørkerøde korttoppede Carotte				
Carotte longue obtuse				
Den hvide belgiske Gulerod				

Alliaceae:

Løg ³³	Porre
Blodrødt hollandsk Rødløg	Almindelig Sommerporre
Hvide spanske Løg ³⁴	Brabanter
Gule spanske Løg	Monstreux de Carantan
Røde spanske Løg	Kæmpeporren fra Rouen
Blegrød Erfurter ³⁵	Den almindelige Vinterporre
Hvid Hollandsk	Musselburger
Madeira	Den gule fra Poitou
Flad mørkrød brunsviger	
James long keeping	
Noceraløg	
Det lille hvide hollandske Sølvløg	
Gule Zittauerløg	
Gule Hollandske	
Queen	
Ognon jaune paille de Vertus	
Danvers Yellow	
Røde Zittauerløg	
Bedfordshire Champion	
Weathersfield	
Bellegarde	
Deptford	
Ognon pyriformé	
Ognon blanc hatif	
Improved brown Spanish	
Amerikansk Rødløg	
Strassborger (Lyserøde hollandske) ³⁶	
Røde fra Shallon	
Røde pæreformige	
Hvide pæreformige	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Nutting's selected Dwarf	De Gaudry
Erfurter	Den bredbladede Savoiske
Ægyptisk	Salatbladet Spinat
Whyte's Black	Viroflay-Spinaten
Den store mørkerøde	Flanderske
Betterave rouge crapaudine	Den rundbladede
Den tykke kronprins-Rødbede	Epinard d'Angleterre
Bassano-Rødbeden	Den spidsbladede
Betterave rouge de Castelnaudary	
Dell's Superb	
Den roeformede	
Barrat's new crimson	

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat
Den store gule Asiatiske	Den rødplettede Forellesalat
Bruine geel	Grøn Bindsalat
Gul Stenhoved	Gigantic brown Cos-Lettuce
Berliner	Artiskokbladet
Stor gul Pral	Grøn Vinter
Wheeler's Tom Thumb	Romaine blanche maraichère
Grøn Stenhoved	White Cos
Bossin's Kæmpe	
Dippes Gule	
Cyrius	
Non plus ultra	
Trotzkopf	
Stor broget Forel-Hovedsalat	
Stor Schweitzer-Salat	
Perpignan	
Lille Montré	
Gul Ægge	
Neapolitaner	
Laitue gotte	

Fabaceae:

Skalært³⁷	Marvært
Daniel O'Rourke	Champion of England
Bishop	Knight's dwarf green Marrow
Prince Albert	Champion of Scotland
Early Wonder	Fairbeards early Nonpareil
Grøn Russisk	Victoria Marrow
Maidopper	Mac Lean's Little Gem
Auvergneært	Laxtons Omega
Laxtons Prolific	Hairs green Mammoth Marrow
Early Emperor	Knight's høje
Dicksons Favorite	American Wonder
Emperor of May	Laxtons Supreme
Early Conqueror	Laxtons Alpha
Becks Gem	Veitch's Perfection

Blå Scymitar/Sabelært	Emperor of the Marrows
Vox- eller Guldært	Dr. Maclean (Turner)
Ringleader	Waterloo
First Crop	Prince of Wales
Kentish Invicta	Abundance
Væddeløberen	William Hurst
Green Imperial	Hairs Wrinkled Marrow
Harrisons glory	Alliance (Eugenie)
Den tidlige engelske	Laxtons Superlative
Meget tidlig Maiært	Dwarf Mammoth
Leopold II	Den lave Marrowfats
Nain hatif de Bretagne	Den grønne Marrowfats
Nain hatif d'Anglais	Den grønne lave Marrowfats
Honningært	
Burbridge Eclipse	
De Grace (Buxboms)	
Carters first Crop	
Den tidlige engelske	
Paradisærten	

Norge.³⁸ I rustikum i Norge har man ikke blot benyttet sig af F. C. Schübelers og P. Nøviks havebrugsmonografier. Danske F. J. C. Jensens³⁹ og svenske E. Lindgrens⁴⁰ bøger har også dannet grundlag for udviklingen af den norske køkkenurte dyrkning.

Derfor er det i forhold til det norske sortvalg i rustikum interessant at sammenholde den med samme tidsperiode i Danmark og Sverige.

For at vurdere, hvilke sorter der har været de mest dyrkede i sidste halvdel af 1800-tallet i Norge, er der i nedenstående sortliste også medtaget sorterne fra artiklen "Oversigtstabeller for Havedyrkere" fra det af P. Nøvik redigerede tidsskrift Norsk Havedidende 1888.

Ellers må det bemærkes, at den morfologiske navngivningspraksis også til dels gør sig gældende i Norge i denne periode som f.eks. hos Schübeler i Kjøkkenhaven 1881, hvor et løg er navngivet "Tidlig rød Rødløg", eller i ovennævnte Oversigtstabeller for Havedyrkere, hvor en rødbede kaldes "Store sortrøde forbedrede". Herudover henvises til afsnittet om rustikum i Danmark.

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser
Erfurter Dværg	Amager-Hovedkål ⁴¹	Blodrød Hollandsk	Ulmer	Winningstädter ⁴²	Non plus ultra
Frankfurter	Brunsviger	Blodrød Erfurter	Groot's Favorit	Mai Spidskål	Pariser Drivrædik
Stadtholder	Liden Erfurter	Mørkerød Dansk	Vertus	Tom Thumb	Wood's lange
Tidlig Dansk ⁴³	Græsk Centner		Blumenthaler	Lav Yorker	Dreienbrunnen
Stor Dansk	Magdeburger		Victoria	Expres	Skarlagentrøde Erfurter
Non plus Ultra	Tidlig Berliner			Casseler	Karminrød Drivrædik

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Halvlange fra Nantes	Student Pastinak	Tidlig kort Sukkerpersillerod	Erfurter Knoldselleri	Myatt's Kruspersille
Korte hornske	Jersey-Pastinakken	Lang Bardowicker	Leipziger Knoldselleri	Bregnebladet Kruspersille
Douwicker	Sukker-Pastinak ⁴⁴	Korte, tykke Erfurter	Prager Kjempe-selleri	Non plus ultra
Altringham-Guleroden		De almindelige lange	Naumburger Kjempe-selleri	Krusbladet
Halvlange hollandske				
Korte tidlige Pariser				
Stensballe				

Quedlinburger				
James				
De Luc				

Alliaceae:

Løg	Porre
Blodrød hollandsk	Brabanter
Gul Zittauer	Musselburgher
Weathersfield	Monstruex de Carantan
Rund Madeiraløg	Kjempepurre fra Rouen
Mørkerød Brunsviger	Lang Sommerpurre
Sølvhvid hollandsk Løg	Kort tyk Vinterpurre
Gule Hollandske	
Hvid Hollandsk	
Rød Zittauer	
Wonderful	
Danvers	
Tidlig rød kjempeløg	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Sortrød Erfurter	De Gaudry
Dell's Superb	Langbladet Vinterspinat
Dippe's sortrøde ⁴⁵	Kjæmpespinat
Non plus ultra	
Nutting's Selected Dwarf	

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat
Wheeler's Tom Thumb	Gul Pariser
Perpignaner	Forelsalat
Gul Stenhoved	Trianon
Dippe's gule	
Stor gul Berliner	
Bossin's Kæmpe	
Keiser Drivsalat	
Stor gul asiatisk	
Longstander	

Fabaceae:

Skalært	Marvært
Carter's first crop ⁴⁶	Champion of England
Prince Albert	Fairbeard's Nonpareille
Daniel O'Rourke	Mc. Lean's Little Gem
Grønne russiske	American Wonder
Bishop	William Hurst
Beck's Gem	Telephone
Laxtons prolific	Carter's Anticipation
Kentish Invicta	Dr. Maclean
Dippes tidligste	Duke of Albany
Dickson's Favourite	Veitch's Perfection

Den tidlige grønne Capert (Blue Prussian Peas)	
Sutton's Ringleader	

Sverige.⁴⁷ Som for Danmarks vedkommende danner en gennemgang af de vigtigste sortshistoriske, monografiske kilder fra rustikum også i Sverige et blandet billede af det svenske grønsagssortiment i sidste halvdel af 1800-tallet. For det første gør en udpræget brug af morfologisk navngivning sig gældende. Som f.eks. for persilleroden "Den långa" i D. Müllers Frukträdss.....samt Köksträdgårdens Vård fra 1850⁴⁸ og for rødbeden "Långa blodröda" i Svenska Trädgårdsföreningens Tidskrift fra 1878⁴⁹. For det andet mangler der sortsangivelser for en række grønsagsarter i de forskellige kilder. For at få det bredest mulige grundlag for udarbejdelsen af nedenstående liste er de vigtigste kilder derfor suppleret med følgende monografier og tidsskriftsartikler:

- Trädgårdsbok för Allmogen. O. Eneroth. 1860. Stockholm: P. A. Norstedt & Sønner
- Handledning i Trädgårdsskötsel. J. F. Holm. 1869. Stockholm: S. Flödins Förlag
- Handledning i Trädgårdsskötsel. C. Dahlberg. 1870. Norrköping: N. W. Wallbergs Förlag
- Hushållsträdgården. O. Tamm. 1891 og 1898. Stockholm: Tamm og W. Billes Bokförlag
- Anvisningar om Skötsel och vård af Husbehofsträdgården. E. Ingeberg. 1898. Linköping: Linköpings Lithografiska Aktiebolag
- Tidning för trädgårdsodlare. 1869. Stockholm. E. Lindgren (red.). Art. "Öfversigt öfver trädgårdsgöromålen i mars månad, Urval av köksväxter", s. 37
- Tidning för trädgårdsodlare. 1876. Stockholm. E. Lindgren (red.). Art. "Husbehofs-trädgårdsskötsel", s. 15
- Tidning för trädgårdsodlare. 1882. Stockholm. E. Lindgren (red.). Art. "Minneslista för trädgårdsodlare, Februari", s. 14
- Svenska Trädgårdsföreningens Tidskrift. 1878. Stockholm. A. Pihl (m.fl. red.). Art. "Minneslista för trädgårdsodlare och blomstervänner, Mars-April", s. 56

I øvrigt henvises for denne tidsperiode i Sverige til A. Börjesons publikation Sorter af köksväxter udgivet i samarbejde med Nordgen i 2015. Börjesons arbejde baserer sig først og fremmest på en gennemgang af svenske havefrøkataloger, men inddrager også nogle af de svenske monografier fra perioden.

På trods af ovennævnte supplement af de vigtigste kilder er det vigtigt at understrege, at nedenstående sortsfortegnelse over de dyrkede sorter i rustikum i Sverige særligt pga. den morfologiske navngivning samt de manglende sortsangivelser er behæftet med en vis usikkerhed. Der henvises i øvrigt til afsnittet om rustikum i Danmark.

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser
Erfurter dvärg	Braunschweiger	Svartröd Erfurter	Ulmer	Tidig socker-toppkål ⁵⁰	Långa, rosenröda glasrädisor
Tidig engelsk	Græsk Centner ⁵¹	Holländsk ⁵²	Waterloo curled	Yorker	Röda, runda månadsrädisor ⁵³
Frankfurter jätte	Svensk hvitkål		Blumenthaler	Tidig maj-spetskål	Hvita, runda månadsrädisor
Asiatisk	Amagerkål		Wiener-Savojkål		Röda runda med hvita rotänder
Den tidiga Cypriska	Låg midsommarskål ⁵⁴		Erfurter-Savojkål		Den tidiga gula
Stor Dansk-Blomkål ⁵⁵	Liten Erfurter		Chou Marcellin		Den ovala rosenr. m. hvita rotänder
Sen engelsk	Vestergötland		Vertus		Non plus ultra
Stadtholder	Engelsk Drumhead		Stor gul vintervising		Gula, runda månadsrädisor
Amagerblomkål	Tidig Engelsk				Ovala högröda
					Runda hvita
					Runda skarlakansröda

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Altringhams	Jersey-palsternackan	Bardowiker	Naumburger	Myatts garnishing
Tidiga holländska	Den runda palsternackan ⁵⁶	Socketrotpersiljan	Erfurter	Tredubbelt krusig jätte

Hornska	Student	Den korta tjocka	Berliner	Mitchell's Matchless
Braunschweiger		Den långa		Den vanliga krusbladiga
Douviker				
Nanteser				
S:t Vallerie				
Frankfurter				
Gula Darser				
Pariser				
Surrey				
Hvita belgiska				
Små tidiga karotter				

Alliaceae:

Løg	Porre
Hvita holländska syltlöken	Kæmpeporre fra Rouen
Madeiralök ⁵⁷	Brabanter
Svafvelgul holländsk	Musselburger
Mörkröda, plattrunda holländska	Sommarpurjon
Potugisisk jättelök	
Zittauerlök	
Blegrød Erfurter	
Långa, päronformiga	
Ljusröda päronlöken	
Gula söta	
Weathersfield	
Bellegarde	
Magnum bonum	
Fin hvit noceralök	
Gul S:t James	
Spansk	
Italiensk	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Vanliga mörkröda holländska	Vanlig rundbladig
Rödbetor från Bassano	Gaudryspenat
Egyptiska	Salladsbladig
Non plus ultra	Savoybladig
Nutting's Selected Dwarf	Stor bredbladig
Runda svartröda	Viroflay-Spinaten

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat
Gul Steinkopf	Pariser bindsallat ⁵⁸
Stor, gul asiatisk	Latue romain panache
Grön Steinkopf	
Stor gul Berliner	
Trotzkopf	
Dippes gule	
Cyrius	
Äggsallad	
Montree	

Blodforell	
Perpignanar	
Bruine geel	
Wheeler's Tom Thumb	
Prinzenkopf	
Brungul Prahlsallad	
Stora Mogul	
Drumhead	
Bellegarde	
Pariser	

Fabaceae:

Skalært	Marvært
Daniel O'Rourke	Champion of England
Victoria	Knight's ⁵⁹
Cymitarärter	American Wonder
Carter's first crop	Mammouth
Early Wonder	Mc. Lean's little gem
Waterloo	Fairbeards Early Nonpareil
Biskops	Dr. Maclean (Turner)
Maj-ärter	William Hurst
Prince Albert	Champion of Scotland
Laxton's prolific	Jenny Lind
Äggärter	Victoria Marrow
Dickson's favorit	Veitch's perfection
Thurston's reliance	Non plus ultra
Auvergne	Upplands mägärter
De grace ärter	British Queen
Italienska dvärg	Pride of the market
Sutton's Emerald Gem	
Kentish Invicta	
Emperor Maj	
Små gröna ryska	
Kronärter	
Raising sun	
Charlton-ärter	
Kleine Imperialerbse	
Harrison's glory	
Fairbeards surprice	
Kaperärter	
Kapucinerärter	

Tidlig Mendelikum

Danmark.⁶⁰ I nedenstående sortsfortegnelse over tidlig mendelikum i Danmark er udover de vigtigste sortshistoriske monografiske kilder medtaget sortimentet fra Oversigt over Maksimalpriser ved salg til Forbrugere. Udg. Den overordentlige Kommission af 8. August 1914. 10. udgave. Sluttet den 1. Februar 1919. København. J. H. Schultz' Forlagsboghandel

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser
Stor dansk	Amager ⁶¹	Kleins	Tidlig Ulmer	Winningstädter	Istap (Lang hvid Glasradis)
Frankfurter Kæmpe	Brunswiger ⁶²	Kissendrup	Vertus	Wakefield	Runde, rosenrøde, hvidspidsede

Erfurter Dværg ⁶³	Ruhm von Enkhui-zen	Tidlig Erfurter	Blumenthaler	Tidlig Maj	Ovale, skarlagensrøde, hvidspidsede ⁶⁴
Imperial	Ditmarsker ⁶⁵	Sortrød forbedret dansk ⁶⁶	Victoria	Yorker	Non plus ultra
Algier	Københavns Torve ⁶⁷	Stor dansk		Expres	Københavns Torve
Non plus ultra ⁶⁸	Hamburger	Århus Sortrød, Vinter		Sukkertop ⁶⁹	Runde Amager Driv ⁷⁰
Stadtholder	Succession ⁷¹	Utrechter ⁷²			Scarlet Gem
Lenormand	Græsk Centner	Sortrød Hollandsk			Emdruphøj ⁷³
Italiensk Kæmpe ⁷⁴		Zenith			Lange, røde engelske Glas ⁷⁵
Snebold					Early Woods ⁷⁶
					Ovale Amager Driv ⁷⁷
					Gul Pariser
					Dreienbrunnen
					Eltzholtz
					Triumph
					D. T. Poulsens Drivradiser ⁷⁸
					D. T. Poulsens ovale rosenrøde
					Erste Ernte
					Excelsior
					Express

Apiaceae:

Gulerod ⁷⁹	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Nantes	Suttons Student	Bardowicker	Æbleformet Selleri	Myatts
James	Borris Pastinak	Tyk Sukker	Non plus ultra	Extra moskruset ⁸⁰
Pariser	Rund	Århus Torve	Erfurter Torve	Bregnebladet
Stensballe	Lang	Berliner	Prager Kæmpe	Non plus ultra
Amsterdammer Driv	Guernsey	Ruhm von Erfurt	Naumburger Kæmpe	
Guerande		Hamburger-Persillerod	Hamburger	
Amager			Eltzholtz Selleri	
St. Valerie				
London Torve ⁸¹				
Randers				
Feonia				
Carentan				
Douwiker				
Chantenay ⁸²				
Hollandsk				
Berliner				
Danvers				
De Luc				
Odense Torve				
Altringham				
Kegleformet Karotte				
Smørkarot				

Alliaceae:

Løg	Porre
Zittauer Kæmpe gul	Mezieres
Blodrøde hollandske	Carentan Kæmpe
Kønigin ⁸³	Brabandter

Madeira-Løg	Bulgarsk langskaftet
Rød Zittauer	Sommerporre ⁸⁴
Gule hollandske	Musselburger
Brunswiger	Bangholm
Sølvhvide hollandske	Rouen Kæmpe
Wethersfield	Erfurter ⁸⁵
James ovale gule Løg	Vinter fra Paris
Tripoli Grant Rocca	Lyon Porre
Tripolis Queen	
Danvers	
Williams Magnum Bonum	
Rousham Park Hero	
Hvide spanske Løg	
Gule spanske Løg	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Ægyptiske, fladrund	De Gaudry
Erfurter Rødbede	Viroflay
Amager	Victoria
Karmoisinrød Kugle	Spidsfrøet
Dippes sortrøde ⁸⁶	Bloomsdale
Non plus ultra	Lübbes
Crosbys ægyptiske	Goliath
Lang sortrød	Flamsk Kæmpe
Nutting's selected Dwarf	
Victoria	
Dell's Superb	
Runde sortrøde	
Kronprins	
Kamerun	

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat ⁸⁷
Berliner	Eklipse
Wheeler's Tom Thumb	Trianon
Dippes, gule	
Stenhoved, gul	
Hjerter Es	
Kejser Driv	
Laibacher Is	
Maikönig	
Gul Forel ⁸⁸	
Blodrød Forel	
Nansen eller Nordpol	
Lepperman	
Bossin's Kæmpe	
Konfit	
Trotzkopf	
Cyrius	
Non plus ultra	
Marktkönig	

Gul Vintersalat	
Grand Rapid	
Guldforelle	
Bruine geel	

Fabaceae:

Skalært	Marvært
Dippes Maj ⁸⁹	Fairbeards Nonpareil
Rapid	William Hurst
Lav Majært	Witham Wonder
Daniel O'Rourke	American Wonder
Hurst improved	Champion of England
Carter's First Crop	Non plus ultra
Express	Abundance
Buxbom de grace	Stensært
Bishop	Gradus
Early Wonder	Gardeners first market
Henderson	Laxtons Alpha
	Rekord
	Daisy
	Laxtons Omega
	Champion of Scotland
	Wilson
	Exonia
	Laxtons Supreme
	London Wonder
	Mac Leans little Gem
	Dansk Henkogningsært

Norge.⁹⁰ I nedennævnte redegørelse for sortskomplekset i tidlig mendelikum i Norge er udover de vigtigste sortshistoriske, monografiske kilder medtaget grønsagssortimenterne i følgende sortslister fra de norske forsøgsledere i perioden:

- Planteslag og Gjødsling i Havebruket. K. Weydahl. 1916. Kristiania. Grøndahl & Søns Forlag
- Erindringsliste for 1918 over Planteslag og Gjødsling i Havebruket. J. H. Lund. 1918. Kristiania. Grøndal & Søns Forlag
- Erindringsliste for 1920 over Planteslag og Gjødsling i Havebruket. P. Stedje. 1920. Kristiania. Grøndal & Søns Bogtrykkeri
- Erindringsliste for 1921 over Planteslag og Gjødsling i Havebruket. A. H. Bremer. 1921. Kristiania. Grøndal & Søns Bogtrykkeri

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål ⁹¹	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser
Erfurter dverg ⁹²	Amager ⁹³	Blodrød Erfurter	Vertus	Maispidskål	Istap
Stor dansk ⁹⁴	Ruhm von Enkhui-zen	Mørkrød Dansk ⁹⁵	Groot's Favorit	Winningstädter ⁹⁶	Non plus ultra
Frankfurter kjæmpe	Ditmarsker	Kleins	Ulmer	Express	Ovale rosenrøde m. hv. Spids ⁹⁷
Non plus ultra	Liden Erfurter	Kissendrup	(Jernhode) Eisen-kopf	Erstling	Runde rosenrøde m. hv. Spids
Snebold	Büdericher	Haco	Kitzinger	Lav Yorker	Rubin
Stockholms torv	Moens hvitkål	Zenith	Blumenthaler	Tom Thumb	Triumph
Middelstidlig erfurter	Kjøbenhavnerv	Sortrød Hollandsk	St. Hansdags	Casseler	Pariser Drivrædik ⁹⁸
	Sildig Hamburger ⁹⁹				Expres

	Trønder				D. T. Poulsen's Drivradiser
	Brunsviger				Flatrund, karminrød kjæmpe
	Säfstaholms				D. T. Poulsens ovale rosenrøde
	Trondhjems hodekål				Wood's lange ¹⁰⁰
	Glückstädter				Ovale, skarlagensrøde Pariser
	Juni kjæmpe				Lange rosenrøde glas
	Västernorrlands				Scarlet Gem
	Svensk rund				Emdruphøjstammen
	Jåtuns kål				
	Ridderpeng				
	Jarlsbergs hodekål				
	Tidlig Berliner				
	Tidlig Hamburger				

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Nantes	Jersey-Pastinak	Kort sukker	Erfurter Knoldselleri	Myatts kruste
Douwicker	Sukker-Pastinak ¹⁰¹	Bardowicker	Prager Kjæmpe	Non plus ultra
Guerande	Sutons-Pastinak	Forbedrede halvlinge	Naumburger Kjæmpeselleri	Bregnebladet
Chantenay ¹⁰²	Kort pastinak		Leipziger Knoldselleri	Perfection
Pariser			Epleformet	Extra moskruset
Altringham			Hamburger	
James			Non plus ultra	
Quedlinburger				
Hollandsk				
Amsterdammer				
Londoner torv ¹⁰³				
De Luc				
Korte Hornske				
St. Valery				
Carentan				
Kegleformet Karotte				
Stensballe				
Amager				

Alliaceae:

Løg	Porre
Sølvhvid hollandsk Løg	Carentan kjæmpe
Blodrød Hollandsk	Brabanter
Gule Zittauerløg	Rouen
Røde Zittauerløg	Bangholm
Svovlgul hollandsk	Mezieres
Weathersfield	Musselburger
Runde Madeiraløg	Almindelig sommerpurre ¹⁰⁴
Wonderful	Fransk sommerpurre
Flad mørkrød Brunsviger	Bulgarisk langskafet
Williams Magnum bonum	
Queen ¹⁰⁵	

James ovale gule Løg	
Rousham Park Hero	
Portugisisk Delikatesseløg	
Gule spanske Løg	
Hvide spanske Løg	
Tripoli Grant Rocca	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Egyptiske	De Gaudry
Non plus ultra	Victoria
Erfurter	Viroflay
Karmosinrød Kugle	Kjempespinat
Early Model	
Dell's Superb	
Nutting's Selected Dwarf	
Dippe's sortrøde	

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat
Dippe's gule	Gule Pariser (Romaine blonde)
Wheeler's Tom Thumb	Trianon
Maikönig	Forelsalat
Gul Stenhoved	
Perpignaner	
Keiser driv	
Berliner	
Ohio kruset	
Dr. Nansen	
Gul vestindisk	
Grev Zeppelin	
Lippermanns driv	
Guldforelle	
Marktkönig	
Briune geel	
Cyrius	
Non plus ultra	
Bossin's Kæmpe	
Gul Vintersalat	
Parsseuse	
Gul eggssalat	

Fabaceae:

Skalært ¹⁰⁶	Marvært
Carter's's first crop	Fairbeards Early Nonpareil
Dippes tidligste mai ¹⁰⁷	American Wonder
Daniel O'Rourke	Wonder of Witham
Brunsviger	Cooper's Markt-Schatz
Buxbom ¹⁰⁸	Champion of England
Folger	Dr. Maclean
Erfordia	Abundance
Prince Albert	Laxtons Alpha

Snabelerter ¹⁰⁹	Duke of Albany
Ekspress	Carter's Anticipation
Laxton's prolific	Exonian
Grønne russiske	Gardeners first Market
Bishop	Non plus ultra
Early Wonder	Telephone
Rapid	Mc. Lean's Little Gem
	Champion of Scotland
	Laxtons Omega
	William Hurst

Sverige.¹¹⁰ Perioden tidlig mendelikums sortskompleks i Sverige er nedenfor belyst gennem først og fremmest de vigtigste sortshistoriske, monografiske kilder fra perioden. Af disse skal særlig fremhæves:

- De vigtigste svenska Köksväxterne. E. Nilsson. 1924. Stockholm: A. Bonniers Förlag. Dette skrift er helt centralt i belysningen af de mest dyrkede køkkenurtesorter i Sverige i første fjerdedel af 1900-tallet, idet det rummer en opsummering af sortimentet samt gode beskrivelser og en gennemgang af synonymproblematikken for en del sorters vedkommende.

Udover de monografiske kilder er også følgende kilde indarbejdet i nedenstående sortsfortegnelse:

- Sorter af Köksväxter. J. Rasmusson. Udgivet i Sveriges Trädgårdsodling Årsbok 1924. N. Sonesson (red.). Stockholm: Svenska Andelsforlaget. Denne kilde er lige så central som den ovenfor nævnte af E. Nilsson, da den ikke blot rummer en komplet liste over køkkenurtesortimentet med beskrivelser og synonymforklaringer, men også rummer Förslag till sortslista för en liten privatträdgård og Förslag till sortslista för en större privatträdgård, der begge angiver hvilke sorter, der passer til de forskellige svenske dyrkningszoner.

Blomkål	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser ¹¹¹
Stor dansk ¹¹²	Amager ¹¹³	Erfurter	Ulmer	Majspets (Tidig Maj)	Runda, rosenröda m. vita rotspetsar ¹¹⁴
Frankfurter jätte	Sävstaholm	Stor dansk ¹¹⁵	Blumenthaler	Winningstädter	Amager Drivradis ¹¹⁶
Erfurter dvärg ¹¹⁷	Ruhm von Enkhuizen	Kleins (Odense torg) ¹¹⁸	Vertus	Express	Non plus ultra
Non plus ultra	Mälardalens	Holländsk ¹¹⁹	Drumhead	Sockertopp ¹²⁰	Scarlet Gem
Snöboll ¹²¹	Vätternorrländ	Kissendrup	Best of all	Lav Yorker	Rapide
Enkhuizen	Braunschweiger		Alpha	Wakefield	Oval rosenröd m. hvid Spids ¹²²
Stockholms torg ¹²³	Ditmarsker		Granathuvud		Istappen
	Svensk ¹²⁴		Järnhuvudet (Eisenkopf)		Express
	Köpenhamns torg		New year		Runda vita
	Kinneulle				Würzburger
	National				Saxa
	Moens				Triumf
					Woods
					Ovala vita
					Pariser torg ¹²⁵
					Pariser driv
					Oliv
					Erfurter Dreienbrunnen
					Köpenhamns torg
					D. T. Poulsens ovale rosenrøde
					D. T. Poulsens Drivradise
					Emdruphøjstammen

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Nantes	Student	Bardowicker	Prager	Ekstra moskruset ¹²⁶
S:t Valery ¹²⁷	Jersey	Tjock socker	Non plus ultra	Non plus ultra
Guerande ¹²⁸	Runda ¹²⁹	Ruhm von Erfurt	Erfurter	Myatts
London torg ¹³⁰			Äppleformad ¹³¹	Ormbunksbladig
Pariser			Naumburger	Vanlig krusbladig
Amsterdamer			Alabaster	
James ¹³²				
Carentan				
Holländska driv				
Altringham ¹³³				
Quedlinburger ¹³⁴				
Chantenay ¹³⁵				
Amager				
Duvicker				
De Luc				
Feonia				
Kegleformat karotte				

Alliaceae:

Løg	Porre
Braunschweiger	Brabanter
Zittauer gul	Bangholm's Prizetaker
Silvervit holländsk	Sommar ¹³⁶
Holländsk röd ¹³⁷	Rouen
Zittauer röd	Musselburger
Holländsk gul	Monstreux de Carentan
Drottning ¹³⁸	Mézières
Weathersfield	Bulgarisk långhalsad
Madeira rund	Sutton's Royal Favourite
Portugisisk jättelök	Sutton's Prizetaker
Magnum Bonum	
James	
Ailsa Craig	
Nocera	
Rousham Park Hero	
Gule spanske Løg	
Hvide spanske Løg	
Tripoli Grant Rocca	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Egyptisk	Gaudry
Non plus ultra	Victoria
Karmosinröd kula	Viroflay
Gebrüder Dippe, rund	Rundbladiga
Dell's Superb	Amsterdamer
Nutting's Selected Dwarf	Valkyria
Crosby's Egyptiska	Lent à monter
Dainty	Goliath
Eclipse	Juliana

Kamerun	
Khediye	
Långa svartröda	

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat
Steinkopf ¹³⁹	Romaine blonde
Berliner	Paris gröna
Maikönig	Ballong
Rudolfs Liebling ¹⁴⁰	Gul dvärg
Gulldrottningen	
Wheeler's Tom Thumb	
Kaiser-Treib	
Cyrius	
Asiatisk	
Jättekristall ¹⁴¹	
Trotzkopf	
Guldforelle	
Dippes gule	
Non plus ultra	
Bossin's Kæmpe	
Nansen eller Nordpol	
Gul Vintersalat	
Leppermanns forb. Drivsalat	
Pariser torg	
Ohio	
New York ¹⁴²	
Böttner's driv	
Marktkönig	
Bruine geel	

Fabaceae:

Skalært	Marvært
Henderson's first of all	Champion of England
Dippes maj ¹⁴³	Wonder of Witham
Buxbom (De Grace)	American Wonder
Carter's first crop	Stensärt ¹⁴⁴
Daniel O'Rourke	Fairbeard's Non pareil
Rapid	William Hurst
Express	Non plus ultra ¹⁴⁵
Roslagens	Juno
Låg maj	Delikatess
Kentish Invicta	Carter's Telephone
Automobil	Abundance
Ruhm von Cassel	Gradus
Snabel	Gardeners first market
Bishop	Excelsior
Early Wonder	Daisy
Folger	Rekord
	Champion of Scotland
	Laxtons Omega
	Laxtons Alpha

Finland.¹⁴⁶ På nedenstående sortliste er medtaget sorterne fra O. Lundéns skrifter samt 2. og 3. udgave af Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon, som Lundén først var medredaktør og senere medforfatter af. Da fortegnelsen over de mest dyrkede sorter i tidlig mendelikum i Finland blot er baseret på en skribents havebrugslitteratur sammenholdt med Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon, anbefales det læseren at studere køkkenurtesortimentet i O. Lundens Köksväxtodling, idet den her benyttede optællingsmetode, giver en statistisk usikkerhed omkring det finske sortskompleks i tidlig mendelikum.

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser
Stor dansk dvärg ¹⁴⁷	Amagerkålen ¹⁴⁸	Stor dansk ¹⁴⁹	Ulmer	Majspets	Rosenrød rund m. hv. rotända
Frankfurter jätte	Ditmarsch	Tidig blodr. Erfurter	Blumenthaler	Winningstädter	Amager
Erfurter dvärg	Braunschweiger	Holländsk röd	Vertus	Lav Yorker	Istappen
Stockholms torg	Säfstaholms	Kleins	Ertfurter sockertopp		Scarlet Gem
Snöboll ¹⁵⁰	Västernorrlands	Zenith	Wiener		Rosenrød oval m. hv. Rotunda
Asiatisk	Dalakålen		Frankfurter gul		Non plus ultra
Kejsar	Köpenhamns torg		Waterloo		D. T. Poulsens Drivradis
	Ruhm von Enkhui-zen				D. T. Poulsens ovale rosenrøde
	Lübecker				Emdruphøj
	Mälardalens				Engelska långa röda glasradisor
	Kovapää				
	Otsois				
	Rysk stor				

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Pariser ¹⁵¹	Sutton's Student	Tidig, tjock socker	Non plus ultra	Extra krusbladig
Nantes	Jersey-palsternackan	Bardowicker	Prager jätte	Myatts garnishing
Guerande	Rund socker-palsternacka		Äppelformad	Ormbunksbladig
Amager			Tidig Erfurter	Non plus ultra
Londons torg			Naumburger jätte	
James				
Stensballe				
Amsterdamer				
Douwiker				
S:t Valery				
Altringham				
Tidig Hornsk ¹⁵²				
Carentan				
Hollandsk				
Hvita genomskinliga				
Kegleformet karotte				
Hamburger torg				
Quedlinburger				

Alliaceae:

Løg ¹⁵³	Porre
White Queen	Carentan
Madeiralök ¹⁵⁴	Brabanter
Holländsk silvervit	Jättepurjon från Rouen
Zittauerlök, gul	Long de Mézières
Zittauerlök, blodröd	Musselburger

Holländsk blodröd	Bulgarisk långstammig
Magnum bonum	Alm. Sommerporre ¹⁵⁵
Blekröd Erfurter	Tidig fransk sommarpurjo
Braunschweiger mörkröd	Bangholms Prizetaker
Gul spansk	
Hvit spansk	
James	
Svafvelgul holländsk	
Cranstons excelsior	
Werthersfelder	
Bellegarde	
Tripoli Grant Rocca	
Nocera	
Rousham Park Hero	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Plattrund egyptisk	Victoria
Gebrüder Dippes svartröda runda	De Gaudry
Nuttings dwarf	Viroflay
Erfurter svartröda långa	Valkyria
Dell's Superb	Stor jätte rundbladig
Non plus ultra	Goliath
Crimson Globe	Lent á monter

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat ¹⁵⁶
Steinkopf	Pariser grön
Majkonung	Romaine blonde (Gul pariser)
Wheeler's Tom Thumb	
Nansen	
Berliner	
Dippes gule	
Kaiser	
Guldforell	
Laibacher Eis	
Leppermann	
Bruine geel	
Marktkönig	
Non plus ultra	
Bossin's Kæmpe	
Gul Vintersalat	
Cyrius	

Fabaceae:

Skalært	Marvært
Dippes tidiga maj	Fairbeards Early Nonpareil
Rapid	Champion of England
Roslagens	American Wonder
Excelsior	Witham Wonder
Carters First Crop	William Hurst
Daniel O'Rourke	Carters Telephone

Early Wonder	Forssa konservært
Folger	Stensårter
Lindnäs nonpareil	Non plus ultra
Bishop	Laxtons Alpha
Express	Laxtons Omega
	Champion of Scotland
	Jylhä gårds

Sildig Mendelikum

Ud fra nedenstående sortsfortegnelser for sildig mendelikum i Skandinavien er det undersøgt hvilke af sorterne, der er opbevarede i en genbank (markeret med grøn farve) eller stadig er i handelen (markeret med H). I sildig mendelikum er sorteringen af det sortsmateriale, der var overleveret fra rustikum, i stor udstrækning blevet gennemført. Det bedste sortsmateriale er så at sige tilbage, og de 25 år fra ca. 1925 til 1950 kan med rette kaldes køkkenurteforædlingens guldalder. De er for OP-grønsagssorternes vedkommende kulminationen på *Planteformidlingens tidsalder*. Det skal med henvisning til kapitlet "Gamle sorter og stammer af køkkenurter" understreges, at der i nedenstående fortegnelser først og fremmest er tale om sortsnavne, idet sorter, der i dag bærer navne, som også eksisterede for 70 år siden, ikke nødvendigvis er de samme sorter.

Til grund for undersøgelsen er lagt følgende genbankers, genbanksøgemaskiners, frøhandlers og frøsamleres hjemmesider og kataloger:

Genbanker:

- Nordgen. Databasen Sesto. <https://sesto.nordgen.org>
- Genesys PGR. <https://www.genesys-pgr.org>
- De Oerakker. Oranje Lijst. <https://deoerakker.cgn.wur.nl/oranjelijst.htm>

Frøsamlere etc.:

- Frøsamlerne. <https://www.froesamlerne.dk>. Frøliste foråret 2018.
- Garden Organic. <https://www.organiccatalogue.com>
- Pro Specie Rara. <https://www.prospecierara.ch/de/home>
- Arche Noah. <https://www.arche-noah.at/>
- Dreschflegel. <https://www.dreschflegel-saatgut.de/>
- Association Kokopelli. <http://www.kokopelli-seeds.com/>
- Seed Savers Exchange. <https://www.seedsavers.org/>

Frøfirmaer og frøhandlere etc.:

- Albertines. https://issuu.com/nelson_garden/docs/albertines_issuu
- Kerneliv.dk
- Nelson Garden. <https://www.nelsongarden.dk/>
- Vikima Seed. <https://www.vikima.com/da>
- Impecta Frøhandel. <https://www.impecta.se>
- Runabergs Fröer. <https://www.runabergsfroer.se/>
- Weibulls. <https://weibulls.com>
- Kuzemes Seklas. <http://www.kurzemesseklas.lv>
- W. Legutko. <http://www.legutko.com.pl>
- Seklos LT. <https://seklos.se/en/>
- Baker Creek Heirloom Seeds. <https://www.rareseeds.com/>
- Thomas ETTY ESQ. <http://www.thomasetty.co.uk/>
- Kings Seeds. <https://www.kingsseeds.com/>
- Suttons. <https://www.suttons.co.uk/>
- Thompson & Morgan. <https://www.thompson-morgan.com/>
- Unwins. <https://www.unwins.co.uk/>

- Dobies. <https://www.dobies.co.uk>
- Samenhaus. <https://www.samenhaus.de/>
- Quedlinburger. <https://www.quedlinburger-saatgut.de/>
- Garant Zaden. <https://www.garantzaden.nl/>
- Vreken's Zaden. <https://www.vreken.nl/>

Herudover er der lavet søgninger på Google.com på de sorter, hvor der har været tvivl. Ovenstående fortegnelse er selvsagt ikke 100 procent dækkende. Der er særligt indenfor punktet frøfirmaer og frøhandlere forsøgt medtaget de kilder til frøforsyning, hvor gamle OP-køkkenurtesortsnavne stadig er en del af sortimentet. For frøsamlerorganisationernes vedkommende er det de sorter, som disse har til salg eller har i en eller anden form for bytteordning, der er taget udgangspunkt i.

Danmark.¹⁵⁷ Udover de vigtigste sortshistoriske, monografiske kilder fra sildig mendelikum i Danmark indgår disse skrifter i nedenstående sortsfortegnelse - grøn tekst = findes i genbank og H = er i handlen:

- Liste over Sorter og Stammer, der kan anbefales. Fra Årbog for Gartneri 1932. Forf. H. Sørensen
- Liste over Sorter og Stammer, der kan anbefales. Fra Årbog for Gartneri 1940. Forf. H. Sørensen
- Liste over Sorter og Stammer, der kan anbefales. Fra Årbog for Gartneri 1943. Forf. L. Hansen m.fl.

Brassicaceae:

Blomkål ¹⁵⁸	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser ¹⁵⁹
Erfurter Dværg H	Amager ¹⁶⁰ H	Kissendrup	Vertus H	Wakefield H	Københavns Torve H
Stor Dansk	Ditmarsker ¹⁶¹ H	Tidlig dansk (Haco) H	Ulmer	Erstling H	Istap H
Snebold ¹⁶² H	Ruhm von Enkhui-zen H	Amager H	Eisenkopf H	Winnigstädter	Rund rosenrød m. hvid Spids H
Frankfurter Kæmpe H	Københavns Torve H	Kleins (Stenhoved)	Ditmarsker	Triumpf	Non plus ultra ¹⁶³ H
Seks Ugers ¹⁶⁴	Brunsviger ¹⁶⁵ H	Holdbar Vinter ¹⁶⁶ H	Vorbote H	Tidlig Maj	Saxa ¹⁶⁷ H
Regama	Skokkål	Sortrød Hollandsk	Delikat		Halvlang hvidspidset ¹⁶⁸ H
Emdruphøj ¹⁶⁹	Tidlig Vinter	Forårsrødkål	Westfalia		Oval Amager
Ama		Sortrød Vinter			Emdruphøj
Helios		A. Hansens Vinter ¹⁷⁰			Gaudry (Gefion) ¹⁷¹ H
Dania		Zenith			Rund Amager
Perfection					Gloria
Rex					Tidlig Fransk ¹⁷²
Codania					Oval driv
Safir					Gefion (Gaudry) ¹⁷³ H
Super-Regama					Sezanna
Danagloria					Granat
Imperial					Oval, skarlagens hvidspidset
Apollo					Oval, rosenrød m. hvid Spids
Italiensk					Rødhætte ¹⁷⁴
Lecerf H					Meteor ¹⁷⁵
Non plus ultra					Excelsior
Bellevue					Rubin
Nordstern					Helvetia
Diamant					Ovale rosenrøde ¹⁷⁶
Skandia					Halv. skarlagens hvidsp. H
Lucullus					Scarlet gem
Alpha H					Woods H
Regina					Victoria

Succes					Ideal
Super Special					Claudia
					Triumph

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille ¹⁷⁷
Nantes H	Suttons Student ¹⁷⁸ H	Tyk Sukker H	Non plus ultra ¹⁷⁹	Ekstra moskruset H
Amager ¹⁸⁰	Halvlang Pastinak H	Berliner H	Alabaster ¹⁸¹ H	Bregnebladet
Amsterdammer H	Lang Pastinak ¹⁸² H	Bardowicker	Imperator	Myatts
Feonia ¹⁸³ H	Rund Pastinak	Ruhm von Erfurt	Æbleformet	Non plus ultra
London Torve H		Halvlang H	Amager Torve	Perfection
James H		Århus Torve	Prager Kæmpe ¹⁸⁴ H	Garnerings
Pariser Torve H			Balder H	Juwel
Odense Torve ¹⁸⁵			Magdeburger	
Vertou			Erfurter	
Chantenay H			Naumburger Kæmpe	
St. Valery H			Delikatesse	
Randers Torve				
Flakkeer H				
Hafnia				
Guerande H				
Stensballe				
Smørkarot				
Gonsenheimer H				
Touchon H				

Alliaceae:

Løg ¹⁸⁶	Porre
Gul Zittauer H	Københavns Torve (Elefant) ¹⁸⁷ H
Queen H	Siegfried H
Blodrød Hollandsk H	Elefant ¹⁸⁸ H
Bronzekugle	Carentan H
Ailsa Craig H	Bangholms Prizetaker
Madeira ¹⁸⁹	Lyon H
Gul Hollandsk H	Sommerporre
Rød Zittauer	Sct. Jørgen
Brunsviger H	Suttons Royal Favourite
James H	Bulgarsk langskafte H
Engelsk Kæmpe	Mezieres H
Sølvhvid Hollandsk	Poitou H
Rijnsburger H	Gennevilliers
Best of all	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Spangsbjerg	Kongen af Danmark (Antvorskov)
Fladrund Ægyptisk H	De Gaudry
Crosbys H	Første Snit H
Detroit H	Nobel (Matador) ¹⁹⁰ H
Amager	Viroflay H
Karmesinrød Kugle	Spidsfrøet Vinterspinat
Lang sortrød forbedret	Viking H

Dippes, lang	Skandia
Victoria	Juliana
Obelisk	Victoria
Globus	Dictator
	Bloomsdale H
	Christiana
	Triumph
	Matador (Nobel) ¹⁹¹ H

Asteraceae:

Hovedsalat ¹⁹²	Bindsalat el. cossalat
Hjerter Es H	Expres
Maikönig H	Hvid Pariser H
Guldgul Stenhoved	Grøn Pariser H
Leppermann	
Wonderful (New York) ¹⁹³ H	
Attraktion H	
Böttners Driv	
Torvekongen	
Berliner	
Wheeler's Tom Thumb H	
Corona	
Riesen Kristallkopf (Laibacher Eis) ¹⁹⁴ H	
Hjerter Konge	
Frühlingsbote	
Juli	
Progress	
Express	
Cheshunt	
Cazard H	
Favorit	
Nansen H	
Gulddronningen	
Gotte à graine noir H	
Passe partout H	
Turnaur Hartkopf	
Laurenzianer	
Ohio	
Dippes gule	
Iceberg H	
Bohemia	
Juwel	

Fabaceae:

Skalært	Marvært ¹⁹⁵
Rapid	Fairbeards Early Nonpareil
Fænomen (Meteor)	Witham Wonder
Lav Majært ¹⁹⁶	Kelvedon Wonder (Kelwo) H
Dippes Maj ¹⁹⁷	Hamlet
Alpha	Non plus ultra ¹⁹⁸ H
	Beta
	Delikatesse

	Stensært ¹⁹⁹
	Kelvedon Triumph
	Lincoln H
	Telephone H
	Record
	Wonder of Amerika
	William Hurst
	Laxtons Alpha
	Bliss Abundance

Norge.²⁰⁰ Udover de vigtigste sortshistoriske, monografiske kilder fra sildig mendelikum i Norge indgår disse skrifter i nedenstående sortsfortegnelse:

- Erindringsliste for Hagedyrkere. 1928. Planteslag for Kjøkkenhagen. A. H. Bremer. Selskapet Havedyrkningens Venner
- Erindringsliste for Hagedyrkere. 1935. Valg av Grønnsak- og Rotvekster. A. H. Bremer. Selskapet Havedyrkningens Venner
- Minnelister for Hagedyrkere. 1945. De grønnsak- og rotvekstslag vi bør velge. A. H. Bremer. Det Norske Hageselskap
- Norsk forsøks- og foredlingsarbeid med grønnsakvokstrar. A. H. Bremer. Indgår i Gartnærningen i Norge. 1935. Oslo. Nationaltrykkeriet

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål ²⁰¹	Rødkål ²⁰²	Savoykål	Spidskål	Radiser
Stor Dansk	Tidlig Ditmarsker H	Kissendrup	Ulmer	Erstling H	Istapp H
Erfurter dverg H	Amager ²⁰³ H	Kleins (Stenhoved)	Best of all H	Maispisskål	Gaudry (Gefion) ²⁰⁴ H
Snøball H	Jåtun kål	Tidlig dansk (Haco) H	Dwarf green curled	Express H	Rund rosenrød m. kvit rotpiss H
Frankfurter kjempe H	Moens kål	Tidlig erfurter H	Vertus H	Wakefield H	Kjøbenhavnertorv H
Helios	Trønder	Stor dansk	Firkruset fransk	Winnigstädter	Saxa H
Schneekuppe H	Fåles Blåtopp ²⁰⁵	A. Hansens vinter			Rubin
All the year round H	Rossebø	Sortrød Vinter			Excelsior
Pioner	Jåtunsalgets vinterkål ²⁰⁶	Forårsrødkål			Glassreddik H
Toscana	Stavanger torg	Amager H			Rund Amager ²⁰⁷
Lecerf H	Julikongen				Non plus ultra H
Krystall	Kjøbenhavnertorg H				Oval Amager ²⁰⁸
Suttons purity	Liten tidlig Erfurter				Oval rosenrød m. hvid Spids
Astoria	Sandveds				Halvl. Hvidspidset H
Ama	Lima				Rund rosenraud
Non plus ultra	Olsok				Flatrund karmosinrød kjempe
Emdruphøj	Ruhm von Enkhuzen H				Suttons earliest Frame
Regama	Büdericher				Long scarlet H
	Mikeli				Scarlet Gem

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille
Nantes H	Sutton's Student H	Kort Sukker H	Alabaster H	Non plus ultra
Chantenay (London Torg) ²⁰⁹ H	Rund Pastinak	Bardowicker	Erfurter	Ekstra krusblada H
Amsterdammer H	Sandveds	Halvlange forbedrede H	Prager kjempe H	Myatts
Feonia ²¹⁰ H	Lang Pastinak H	Berliner H	Non plus ultra	Bregnebladet
Amager ²¹¹	Romsdalspastinak	Ruhm von Erfurt	Imperator	
Londoner Torv (Chantenay) ²¹² H			Naumburger	

Guerande H			Epleformet	
Vertou			Riesen Kugel	
Berlikum ²¹³ H			Balder H	
Odense Torg			Hamburger	
James H			Gennevilliers	
Pariser Torve H			Amager Torve	
Douwicker H			Delikatesse	
Claudia				
Randers ²¹⁴				
Juvel				

Alliaceae:

Løg ²¹⁵	Porre
Gul Zittauer H	Suttons Prizetaker H
Best of all	Siegfried (Liège) H
Gul Hollandsk H	Københavns Torve (Elefant) H
Ailsa Craig H	Dobbies Champion
Den sølvkvite hollandske	Carentan H
Queen ²¹⁶ H	Sutton's Acquisition
Bronsekule	Lyon H
Rijnsburger H	Gennevilliers
James long keeping H	Elefant H
Blodrød Hollandsk H	St. Jørgen
Brunswiger H	Mezieres H
Riverside Sweet Spanish	Suttons Royal Favourite
Magnum bonum	Bangholm Prizetaker
Improved Monarch	Rouen
Ohio Yellow Globe	Poitou H
Winterharte gelbe	Muskelburgh H
Suttons A I	Italiens kjempe
Madeiraløg	Bulgarsk langskaftet H
Rød Zittauer	Ayton Castle Giant
Stuttgarter Riesen H	
Suttons Long Keeping	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Detroit H	Kongen af Danmark
Flatrund Egyptisk H	Nobel (Matador) ²¹⁷ H
Spangsbjerg	De Gaudry
Crosbys H	Første Snit H
Karmosinrød Kule	Sommer Savoy
Claudia	Viroflay H
Early Model	Victoria
	Viking H

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat
Wheeler's Tom Thumb H	Hvid Pariser H
Leppermann	Grøn Pariser H
Passe-Partout (Hjerter Ess) H	Express
Maikönig H	

Ohio	
Steinkopf	
Böttners Treib	
Wonderful (New York) ²¹⁸ H	
Attraktion H	
Casard H	
Hjerter Es H	
Dania	
Laurenzianer	
Dippes gule	
Gotte blonde à forcer	
Riesen Kristallkopf (Laibacher Eis) H	
Nansen H	
Victoria H	
Bohemia	
Suttons satisfaction	
Gotte à graine noir H	
Turnauer Hartkopf	
Marktkönig	
Juwel	
Rødbroket forell H	

Fabaceae:

Skalært	Marvært
Saxa	Witham Wonder
Carters first crop	Fairbeards Early Nonpareil
Buksbom Snabel	Non plus ultra H
Dippes Mai	Hamlet
Alaska	Delikatesse
Erfordia	Gardeners first market
Rapid	Abundance
Lav Maj	Early giant
Folger	Kelvedon Wonder (Kelwo) H
Fænomen	
Express	

Sverige.²¹⁹ Udover de vigtigste sortshistoriske, monografiske kilder fra sildig mendelikum i Sverige indgår disse skrifter i nedenstående sortsfortegnelse:

- Sorter av köksväxter. Å. Nyhlén. Meddelande n:r 33 från Alnarps Trädgårdars Försöksverksamhet. 1933. Landskrona: Österbergs Boktryckeri
- Förteckning över köksväxtstammar. H. Lamprecht. Fra Årsbok från Alnarps Trädgårdars Försöksverksamhet. 1927. Lund: C. Bloms Boktryckeri
- Förteckning över köksväxtstammar. Å. Nyhlén. Fra Årsbok från Alnarps Trädgårdars Försöksverksamhet. 1935. Malmö: Stenström & Bartelson
- Förteckning över första klass elit och första klass sorter og Förteckning över första klass elit och första klass stammar. R. Lamm m.fl. Fra Årsskrift från Alnarps Lantbruks-, Mejeri- och Trädgårdsinstitut. 1946. Malmö: Lundgrens Söners Boktryck

Brassicaceae:

Blomkål ²²⁰	Hvidkål	Rødkål	Savoykål ²²¹	Spidskål	Radiser
Erfurter dvärg H	Ditmarsker ²²² H	Tidig dansk (Haco) ²²³ H	Ulmer	Erstling H	Rund rosenrød vitspetsig H
Stor dansk	Amager ²²⁴ H	Kissendrup	Vertus H	Wakefield H	Saxa H

Snöboll ²²⁵ H	Ruhm von Enkhui-zen H	Amager ²²⁶ H	Eisenkopf (Järnhuvud) H	Majspets	Non plus ultra H
Frankfurter jätte H	Jaatun	Kleins	Drumhead H	Winningstädter	Köpenhamns torg H
Non plus ultra	Köpenhamns torg ²²⁷ H	Erfurter H	New Year	Sockertopp	Istapp H
Helios	Moens	Forårsrødkål	Johannistag	Express H	Oval Amager ²²⁸
Regama	Västernorrlands ²²⁹	Sortrød Vinter	Best of all H		Halvlång röd vitspet-sig ²³⁰ H
Stor svensk	Dala	Zenith	Alpha		Rund Amager ²³¹
Sex veckors ²³²	Sävstaholm ²³³				Gaudry (Gefion) ²³⁴ H
Dania	Stavanger torg				Pernot H
Ama	Rossebö				Tidig fransk
Lecerf H	Braunschweiger H				Express
Emdruphøj	National				Victoria
Rex					Oval rosenröd m. hv. Spids ²³⁵
					Triumph
					Woods H
					Rapid H
					Würzburger H
					Emdruphøj
					Scarlet Gem
					Lång rosenröd en-gelsk glas H
					Erfurter Dreien-brunnen

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille ²³⁶
Nantes H	Student H	Tjock socker H	Imperator	Extra mosskrusig H
London torg ²³⁷ H	Rund stor	Berliner H	Prager jätte H	Non plus ultra
Pariser H	Halvlång P. H	Bardowicker	Alabaster H	Myatts
Guerande H	Lang Pastinak H	Ruhm von Erfurt	Äppleformat	Ormbunksbladig
Amsterdamer H			Non plus ultra	Viris
James ²³⁸ H			Naumburger jätte	Perfection
Feonia H			Erfurter	Garnerings
Amager ²³⁹			Balder H	
Regulus			Delikatesse	
S:t Valerie H			Amager Torve	
Flakkeer H				
Milly				
Odense torg				
Randers				
Chantenay ²⁴⁰ H				
Vertou				

Alliaceae:

Løg	Porre
Braunschweiger H	Köpenhamns torg ²⁴¹
Zittauer gul H	Carentan H
Drottning ²⁴² H	Du Poitou H
Holländsk blodröd H	Bulgarisk långhalsad H
Ailsa Craig H	St. Jörgen
Holländsk silvervit	Siegfried H

Zittauer röd	Bangholms Prizetaker
Madeira ²⁴³	Rouen jätte
Bronzekugel	Brabanter H
Holländsk gul H	Suttons Royal favourite
Rijnsburger H	Lyon H
Nocera	Elefant H
	Sutton's Prizetaker H
	Mezières H

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Plattrunda egyptiska H	Kungen av Danmark
Spangsbjerg	Nobel ²⁴⁴ H
Detroit H	Gaudry
Crosby's egyptiska H	Valkyria
Good for all	Viking H
Crimson King H	Första skörd H
Dainty	Juliana
Obelisk	Herta
Amager	Victoria
Karmesinröd kula	Viroflay H
Covent garden	Herkules
Engelsk blodröd	Matador ²⁴⁵ H
	Bloomsdale H
	Cavallius jätte

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat ²⁴⁶
Maikönig H	Express
Cazard H	Hvid Pariser H
Wonderful (New York) ²⁴⁷ H	Grøn Pariser H
Stenhuvud	
Hjärter Ess ²⁴⁸ H	
Gulddrottningen	
Leppermann	
Riesen Kristallkopf (Laibacher Eis) H	
Cheshunt Early Giant	
Wheeler's Tom Thumb H	
Ohio	
Ivea	
Böttner's driv	
Passe partout ²⁴⁹ H	
Asiatisk	
Berliner ²⁵⁰	
Bohemia	
Market Favourite	
Early French Frame	
Hamnehögs driv	
Dippes gule	
Laurenzianer	
Attraction H	
Juwel	

Kejsar driv	
Turnauer Hartkopf	
Gotte à graine noir H	
Nansen H	
Rudolphs Liebling	
Trotzkopf H	

Fabaceae:

Skalært	Marvært ²⁵¹
Extra Rapid	Witham Wonder
Låg maj	Stensårter ²⁵²
Fenomen	Kelvedon Wonder (Kelwo) H
Tidig majært H	Hamlet
Early Bird	Delikatess
Blue Bird	Sylva
Dippes maj	Trophy
	Konservært L. D:s
	Fairbeards Early Nonpareil
	Lincoln H
	Primus
	Non plus ultra ²⁵³
	Juvel
	Record
	Primör
	Helios
	Ole Ohlsen
	Balder
	American Wonder
	William Hurst
	Abundance
	Österlen

Finland. I nedenstående sortliste er medtaget sorterne fra O. Lundéns artikel "Vad skall jag så och plantera i min köksträdgård" fra Trädgårdsodlaren 1935 samt 4. og 5. udgave af Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon, som Lundén var medforfatter af. I 4. udgave af dette leksikon er der i forbindelse med artiklerne om de enkelte grønsagsarter særlige afsnit om deres dyrkning i Sverige. Sorterne fra disse afsnit indgår også i sammentællingen vedrørende sildig mendelikum i Finland, idet der gennem historien var tætte bånd mellem det finske og svenske havebrug.

Da vurderingen af de dyrkede sorter i sildig mendelikum i Finland blot er baseret på en artikel sammenholdt med Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon, anbefales det læseren at studere køkkenurtesortimentet i O. Lundens Köksväxtodling, idet den her benyttede optællingsmetode giver en væsentlig statistisk usikkerhed omkring det finske sortskompleks i sildig mendelikum. I øvrigt henvises til sortsfortegnelserne med dertil hørende noter for tidsperioderne tidlig og sildig mendelikum i Danmark, Norge, Sverige og Finland.

Brassicaceae:

Blomkål	Hvidkål	Rødkål	Savoykål	Spidskål	Radiser
Stor Dansk	Ditmarsker H	Haco H	Ulmer	Erstling H	Gaudry (Gefion) H
Erfurter Dværg H	Köpenhamns torg H	Kissendrup	Vertus H	Wakefield H	Köpenhamns torg H
Snebold H	Ruhm von Enkhui-zen H	Amager H		Winningstädter	Istappen H
Emdruphøj	Amager ²⁵⁴ H	Kleins			Saxa H
Helios		Forårsrødkål			Non plus ultra H
Regama		Sortrød Vinter			Rund rosenrød m. hv. Spids H
Frankfurter Kæmpe H					Scarlet Gem

Lecerf H					Oval rosenrød m. hv. Spids
Non plus ultra					

Apiaceae:

Gulerod	Pastinak	Persillerod	Knoldselleri	Kruspersille ²⁵⁵
Nantes H	Student H	Berliner H	Alabaster jätte H	Ekstra moskruset H
London torg H	Runda	Tyk Sukker H	Non plus ultra	Bregnebladet
Pariser torg H	Lang Pastinak H	Bardowicker	Amager Torve	
Amsterdammer H			Prager Kæmpe H	
Amager			Delikatesse	
Odense Torve			Imperator	
Feonia H			Æbleformet	
Randers Torve			Erfurter	
Chantenay H				
James halvlang H				
Guerande H				

Alliaceae:

Løg	Porre
Bronskulan	Köpenhamns torg H
Königin H	Lyon H
Braunschweiger H	Poitou H
Holländsk silvervit	Bulgarsk langskaftet H
Rød Zittauer	Brabanter H
Blodrød Hollandsk H	Mézières H
Ailsa Craig H	Carentan H
Gul Zittauer H	
Madeiraløg	

Chenopodiaceae:

Rødbede	Spinat
Egyptiska H	Gaudry
Crosbys H	Kungen av Danmark
Detroit H	Viroflay H
Spangsbjerg	Første Snit H
	Nobel H

Asteraceae:

Hovedsalat	Bindsalat el. cossalat
Stenhuvud	Express
Hjärter Ess H	Hvid Pariser H
Nansen H	Grøn Pariser H
Leppermann	
Böttners	
Maikönig H	
Wheeler's Tom Thumb H	
Passe partout H	
Turnauer Hartkopf	
Attraktion H	
Bohemia	
Laurenzianer	
Cazard H	

Juwel	
Ohio	
Laibacher Eis H	
Wonderful H	
Dippes gule	
Gotte à graine Noir H	

Fabaceae:

Skalært	Marvært
Fenomen	Witham Wonder
Rapid	Kelvedon Wonder (Kelwo) H
Lav Majært	Hamlet
	Non plus ultra H
	Stens
	Fairbeards Early Nonpareil

Hvad siger frøkatalogerne?

For at give ovennævnte sortsfortegnelser et kontrapunkt, gennemgås i det indlagte bilag "Hvad siger frøkatalogerne?", udvalgte årgange af frøkatalogerne fra de centrale frøfirmaer for hver af de ovenfor skitserede tidsperioder. I de sortslister, der er blevet resultatet heraf, er alle sorter, der har været i handelen i den enkelte periode medtaget. Dermed udgør dette bilag et vigtigt redskab, der kan bruges til at lave sammenligninger mellem de monografiske kilders udvalg og frøfirmaernes udbud.

- 1 Lindgren, E., m.fl. 1877. *Handbok i svenska Trädgårdsskötseln*. Stockholm: S. Flodins Förlag. Skrevet om hvidkålssorter. S. 54
- 2 Pedersen, A. 1920. "Historiske Oplysninger om Kaal", *Årbog for Gartneri 1920, 1. årg.*, s. 63
- 3 Kristensen, R. 1943. "Sorter og Stammer", i Bacher, T. og Sørensen, F. (red.), *Dyrkning af Køkkenurter paa Friland og under Glas*. København: E. Wiens Bogforlag, s. 111
- 4 Til dette afsnit er benyttet: Kristensen, R. 1945-1948. "Planteformædning", i A. Pedersen (red.), *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon*. København: G. E. C. Gad, bd. 3, s. 23
- 5 Til dette afsnit er benyttet: <https://faktalink.dk/titelliste/genteknologi>, tilgået 21.08.2018
- 6 Se noterne ud for hvert land i hver tidsperiode
- 7 Se indledningen
- 8 Som f.eks. i *Handledning i Trädgårdsskötsel* af Dahlberg, C. 1870. Stockholm: M. W. Wallbergs Förlag, s. 48 og i *Tidning för Trädgårdsoadlare*. E. Lindgren (red.). 1869. Stockholm. I art. "Öfversigt öfver trädgårdsgöromålen i mars månad", s. 38-39
- 9 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: J. A. Dybdahl, F. J. C. Jensen (af *Dansk Havebog* udgaverne fra 1856, 1864, 1876 og 1888 og af *Havebog for Landmænd* udgaverne fra 1848, 1870, 1882 og 1876), J. A. Bentzien (af *Fuldstændig Haugekalender* udgaverne fra 1853 og 1857 og af *Kjøkkenhaven* udgaverne fra 1858 og 1878), S. Nyeland (af *Kjøkkenhaveyrkingen* udgaverne fra 1878 og 1886, af *Havevennen* udgaverne fra 1880 og 1898 og af *Kjøkkenhaveyrking* udgaven fra 1896). Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 10 Jensen, F. J. C. 1845 *Forsøg til en grundig Vejledning i Frugt- og Køkkenhaveyrking*. 1845. København: P. G. Philipsens Forlag, s. 66 og 81
- 11 Jacobsen, J. 1902. "Gulerod" og "Radis", i L. Helweg (red.), *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon*. København: G. E. C. Gad, s. 278 og 544
- 12 Dybdahl, J. A. 1877. *Kjøkkenhaveplanterne*. København: G. E. C. Gad, s. 166
- 13 Dybdahl, J. A. 1877. *Kjøkkenhaveplanterne*. København: G. E. C. Gad, s. 220
- 14 Dybdahl, J. A. 1877. *Kjøkkenhaveplanterne*. København: G. E. C. Gad, bilag A
- 15 Robinson, W. 1885. *The Vegetable Garden*. 1885. London: J. Murray. Ovrs. af Les plantes Potagères af Vilmorin-Andrieux. S. 390 og frem
- 16 Thompson, R. 1886. *The Gardener's Assistant*. T. Moore (red.). London: Blackie & Son, bd. 1, s. 239 og frem
- 17 Se J. Rasmusson *Sorter av Köksväxter* fra 1924, s. 146, hvor han angiver, at "Holländsk rød", "Holländsk mörkröd" og "Holländsk blodröd" er samme sort
- 18 Som synonym for "Holländsk Rødkål" angiver S. Nyeland i *Kjøkkenhaveyrkingen* fra 1878, s. 56 "Chou rouge petit Utrecht et grand d'Utrecht", og A. Bentzien taler i *Fuldstændig Haugekalender for Hvermand fra 1853*, s. 52 om sorterne "Lille holländsk" og "Stor holländsk"
- 19 S. Nyeland betegner i *Kjøkkenhaveyrkingen* fra 1878, s. 53 "Chou de Milan d'ore" som den samme som "Golden Savoy"
- 20 Kaldes i kilderne både "Winningstädter" og "Windelsteiner"
- 21 Det kan være svært at fastslå om månedsradise er et udtryk for en særlig tidlig type radiser eller, om der er tale om en selvstændig sort som f.eks. "Den røde Månedsradis". Der er forskellige svar på dette spørgsmål i kilderne
- 22 Se "Centner-Kål"
- 23 Denne kan være den samme som "Græsk Centner". I J. A. Bentziens *Kjøkkenhaven* fra 1858, s. 89 nævnes "græsk Centner-Kaal, eller sildig Ulmer Centner-Kaal" som værende synonyme
- 24 Se "Den mørkerøde Hollandske"
- 25 Som synonym for "Frankfurter Kæmpe" angives f.eks. i J. A. Bentziens *Prisfortegnelse* fra 1876, s. 3 "Italiensk Kæmpe", og som synonym for "Veitch's Autumn Giant" angives i S. Nyelands *Kjøkkenhaveyrkingen* fra 1886, s. 75 "Italiensk Kjømpe". Så her er der måske tale om samme sort
- 26 J. A. Bentzien nævner i *Kjøkkenhaven* fra 1858, s. 89 "Brunsviger Hvidkål" og "Strasborger Hvidkål" som samme sort
- 27 Se noten om "Frankfurter Kæmpe" ovenfor
- 28 Se "Frankfurter Kæmpe"
- 29 J. A. Bentzien betegner i *Kjøkkenhaven* fra 1858, s. 154 "Hamborger-Petersillien" som synonym for "Sukkerpetersillien".
- 30 Se "Erfurter Knoldselleri"
- 31 Se "Sukker-Persillerod"
- 32 J. A. Bentzien betegner i *Kjøkkenhaven* fra 1858, s. 156 "Leipzig-Selleri", "Erfurter-Selleri" og "Ulmer-Selleri" som en og samme sort
- 33 Kilderne i rustikum betegner de frøformerede køkkenløg som rødløg i stedet for kepaløg som i dag
- 34 "De røde, hvide og gule spanske løg" kan i kilderne både være en sortsbetegnelse, men spanske løg kan også være navnet på en gruppe af løg, som udmønter sig i forskellige løgsorter med mild smag som f.eks. i S. Nyelands *Kjøkkenhaveyrkingen* fra 1878, s. 172, hvor der af spanske løg nævnes "Ognon de Madère rond", "Improved brown Spanish" samt "Ognon rouge de Sallon" eller i *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1902, der s. 373 har følgende sorter af spanske løg med: "Gule og hvide Pæreformede Læg", "James ovale gule Løg", "Cranstons Excelsior", "Bedfordshire Champion", "Weathersfield", "Rousham Park Hero". Alle disse danner en overgang mellem rødløgene og de egentlige spanske løg, som er: "Bellegarde", "Runde Madeiraløg", "Gule og hvide spanske", "Bornauer Riesen" samt "Wonderful".
- 35 F. J. Chr. Jensen skriver i *Dansk Havebog* fra 1856, s. 89: "Blegrøde Hollandske, som ogsaa gaee under Navn af Bamberger, Erfurter o. s. v.", og J. A. Bentzien skriver i *Kjøkkenhaven* fra 1858, s. 100: "Strassborger eller Erfurterløgget er synonymt med Essexløgget og det lyserøde hollandske"
- 36 Se "Blegrød Erfurter"
- 37 Da der som nævnt er en stor grad af synonymdannelse indenfor navngivningen af ærtesorterne kan det anbefales at studere afsnittene om ærter i J. A. Dybdahls *Kjøkkenhaveplanterne* fra 1877, København: G. E. C. Gad, R. Thompsons *The Gardener's Assistant* fra 1886, London: Blackie & Son samt W. Robinsons *The Vegetable Garden* fra 1885, London: J. Murray, ovrs. af Les plantes Potagères af Vilmorin-Andrieux. Alle tre har nyttige angivelser af synonyme for de fleste af sorterne
- 38 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: P. Nøvik (af *Norsk Havebog, 3. del Kjøkkenhaven* udgaverne fra 1890, 1898 og 1902), denne sidste udgave er medtaget her, da den er vurderet som værende mere barn af rustikum end af tidlig mendelikum, F. C. Schübeler (af *Kjøkkenhaven* alle tre udgaver). Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 39 Se kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 40 P. C. Christensen oversatte f.eks. E. Lindgrens *Havebog* til norsk af flere omgange. F.eks: Christensen, P. C. 1903. *Havebog*. Efter E. Lindgren. Kristiania: N. W. Damm & Søn
- 41 I en del kilder som f.eks. i P. Nøviks *Norsk Havebog, 3. del Kjøkkenhaven* fra 1898, s. 34 nævnes, at "Amager-Hvidkål" "er at anbefale, når den dyrkes af Frø af norsk Avl."
- 42 Se under denne sort i rustikum i Danmark

- 43 Om "Tidlig Dansk" er den samme som "Stor Dansk" vides ikke helt præcist. I den svenske kilde G. Linds *Köksväxtodling* fra 1919, s. 97 fremstår "Tidlig Dansk" og "Stor Dansk" som to forskellige sorter.
- 44 Kan meget vel være "Rund Pastinak", idet der i P. Nøviks *Norsk Havebog, 3. del Køkkenhaven* fra 1898, s. 60 er en illustration, hvoraf det fremgår af dens form er rund
- 45 Se tidlig mendelikum i Danmark
- 46 I F. C. Schübelers *Kjøkkenhaven* fra 1881, s. 80 fremgår det, at "Sutton's Ringleader" er synonym for denne.
- 47 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: D. A. J. Müller (af *Trädgårdsskötsel* udgaverne fra 1848-53, 1858-64 og 1888 og af *Trädgårdsvännen* udgaven fra 1856), E. Lindgren (af *Trädgårdsbok för folkskolor och lantmän* udgaven fra 1861, *Handbok i svenska Trädgårdsskötseln* udgaverne fra 1872 og 1877 samt *Trädgårdsbok* udgaven fra 1885). Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 48 Müller, D. 1850. *Frukt-Träds...Köksträdgårdens Vård* senere *Trädgårdsskötsel*. Stockholm: A. Bonniers Förlag, s. 230
- 49 *Svenska Trädgårdsföreningens Tidskrift*. 1878. Stockholm. A. Pihl (m.fl. red.). I art. "Minneslista för trädgårdsodlare och blomstervänner, Mars-April", s. 58
- 50 I *Handledning i Trädgårdsskötsel* fra 1869 af J. F. Holm, s. 20 kaldes spidskål for sockertoppkål, men der er også en selvstændig sort "Tidig socker". Det er i flere kilder svært at skelne mellem, om sockertoppkål er en betegnelse for hele spidskålgruppen eller et sortnavn
- 51 I *Handledning i Trädgårdsskötsel* fra 1869 af J. F. Holm, s. 20 nævnes både en "Ulmer centner" og en "Grekisk centner" hvidkål
- 52 I *Handledning i Trädgårdsskötsel* fra 1869 af J. F. Holm, s. 20 nævnes både en "Stor blodrød holländsk" og en "Mindre svartrød holländsk" rødkål
- 53 Se rustikum i Danmark
- 54 Kaldes i *Trädgårdsbok* af O. Eneroth fra 1860, s. 29 også for "Johannistag"
- 55 I *Hushållsträdgården* fra 1891 af O. Tamm, s. 36 optræder en blomkålssort "Dansk", som måske kan være "Stor Dansk"
- 56 I *Handledning i Trädgårdsskötsel* fra 1869 af J. F. Holm, s. 34 optræder pastinaksorten "Turnipsformade" også kaldet "Sockerpalsternackor", som meget vel kan være den samme som "Rund pastinak". Se rustikum i Norge
- 57 I *Anvisningar* fra 1898 af E. Ingeberg, s. 43 er "Madeiralök" og "Portugisisk lök", der begge går under betegnelsen steklök, som oftest bruges om spanske løg i Sverige, synonymer
- 58 I *Trädgårdsskötsel* af D. Müller & A. Sundius (red.) fra 1888, s. 307 optræder både en "Grön pariser bindsallat" også kaldet "Romaine verte maraichère" og en "Gul pariser bindsallat" også kaldet "Romaine blonde maraichère", og i *Tidning för Trädgårdsodlare fra 1869*, s. 38 optræder blot "Pariser bindsallat"
- 59 Der optræder i de svenske kilder en lang række "Knight's-ærter". Ofte kaldes de blot "Knight's", men navne som "Knight's marrow dwarf" og "Knight's marrow tall" optræder også eksempelvis i J. F. Holms *Handledning i Trädgårdsskötsel* fra 1869, s. 47. Disse mange betegnelser gør det svært at få et klart indtryk af brugen af "Knight's-ærter" i rustikum i Sverige
- 60 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: S. Nyeland (af *Havevennen* udgaven fra 1906 og af *Køkkenhave dyrkning* udgaven fra 1913), P. Henriksen (af *Køkkenurter Frugt og Blomster* udgaverne fra 1904, 1908 og 1919, af *Vejledning til indkøb og dyrkning af Have- og Blomsterfrø* udgaven fra 1918 og af *Køkkenhaven* udgaverne fra 1916, 1917 og 1918), N. Juncker, A. Dalskov (af *Vejledning i Havebrug* udgaven fra 1919 og af *Dalskøvs Havebog* udgaven fra 1921), G. A. Becker, J. N. Risum (af *Nyttehaven* udgaven fra 1923), C. Mariboe, A. Pedersen (af *Dyrkning af Køkkenurter* udgaven fra 1921), A. M. Danvig (af *Lærebog i Frugt- og Grøntdrivning* senere *Plantedrivning* udgaverne fra 1915 og 1921). Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 61 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1921 skriver A. Pedersen, s. 97 følgende om "Amager-Hvidkål": "Amager er den vigtigste af de her i Landet dyrkede Sorter og den, der udelukkende dyrkes til Vinterforsyning. Den stammer fra Amager, hvor den har været dyrket over et langt Tidsrum og blev første Gang udbudt i Handelen i 1853. I Tidens Løb er der fremkommen flere Former af den, indbyrdes saa forskellige, at de godt kunde betegnes som særskilte Sorter. 1) Høj Amager staar den oprindelige Type nærmest. Den er højestokket og meget sildig, har forholdsvis smaa, ballonformede og meget faste Hoveder, der kan opbevares til langt ud paa Foraaret. Stokken gaar højt op i det noget grove Hoved. Er den bedste Eksportkaal, men kræver for at blive veludviklet en lang Voksetid. 2) Halvhøj Amager er tidligere udviklet, men ikke saa holdbar. 3) Lav Amager har meget store, noget flade Hoveder, har den korteste Udviklingstid samt er mindst holdbar. Flere af de hertil hørende Stammer nærmer sig til Efteraarskaal i Udseende og Egenskaber. Imellem de tre Hovedformer findes der iøvrigt allehaande Overgangsformer"
- 62 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1921 skriver A. Pedersen, s. 98 følgende: "de før dyrkede Efterårssorter (Brunsviger m.fl.) er overflødiggjort"
- 63 A. M. Danvig angiver i *Plantedrivning* fra 1921, s. 216 "Tidligste Erfurter Dværg" og "Snebold" som synonymer
- 64 Kaldes i *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1912, s. 652 "Oval rosenrød med hvid Spids"
- 65 Der er forskellige holdninger i kilderne til, om hvidkålene "Ditmarsker" og "Københavns Torve" er synonymer. F.eks. skriver N. Juncker (red.) & P. Henriksen i *Den Danske Landmandsbog* fra 1919, bd. 2, s. 208: "Hvad Forf. har haft Anledning til at dyrke under Navn af Københavns Torve, har enten været Ditmarsker eller Ruhm von Enkhuizen." Se også kapitlet "Ender på Torve"
- 66 Der optræder i kilderne to forskellige sorter af såkaldt dansk rødkål. I f.eks. *Oversigt over Maksimalpriser*, s. 18 og *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1920, bd. 1, s. 435 optræder en rødkål "Stor dansk", og i *Dalskøvs Havebog* af A. Dalskov fra 1921, s. 40 optræder en rødkål "Sortrød, dansk". Om det er den samme sort vides ikke
- 67 Se "Ditmarsker"
- 68 N. Juncker (red.) & P. Henriksen skriver i *Den Danske Landmandsbog* i 1919, s. 206, at "Non plus ultra" og "Italiensk Kæmpe" er ikke forskellige fra "Frankfurter"
- 69 P. Henriksen angiver i *Køkkenurter, Frugt og Blomster* fra 1904, s. 6 "Maj-Spidskål" og "Sukkertop" som synonymer. Se også rustikum i Sverige
- 70 Se "Emdruphøj"
- 71 P. Henriksen skriver i *Havebog* fra 1919, s. 47, at "Succession" er en form af "Brunsviger"
- 72 S. Nyeland angiver i *Køkkenhave dyrkning*, s. 33 fra 1913 rødkålene "Hollandske" og "Utrecther-Rødkål" som synonymer
- 73 A. M. Danvig angiver i *Plantedrivning* fra 1921, s. 229 "Emdruphøj" som synonym for "Rund Amager Driv"
- 74 Se "Non plus ultra"
- 75 N. Juncker (red.) & P. Henriksen angiver i *Den Danske Landmandsbog* fra 1919 "Wodds lange, karminrøde" og "Rød, engelsk Glas" som synonymer, s. 261
- 76 Se "Lange, røde engelske Glas"
- 77 A. M. Danvig angiver i *Plantedrivning* fra 1921, s. 228-229 "Oval Amager Driv", "D. T. Poulsens Driv", "Ekspres" og "Oval rosenrød hvidspidset" som synonymer
- 78 Se "Ovale Amager Driv"
- 79 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1921, s. 75 skriver A. Pedersen følgende om gulerødder: "Sorterne deles sædvanligt i to Grupper 1) Karotter med forholdsvis korte og buttede Rødder, der ender i en fin Rodtrevl; de er de tidligste og fineste samt kræver de bedste Voksevilkår. 2) Gulerødder er længere, jævnt afsmalnende nedad; de er sildigere og grovere. Nogen skarp Grænse mellem de to Grupper er der dog ikke, da der findes mange Melleformer. Sorterne er iøvrigt ret variable."

- 80 Der angives i kilderne ret mange former for moskruset kruspersille. Feks. i *Den Danske Landmandsbog* af N. Juncker (red.) & P. Henriksen, s. 350, hvor der er en moskruset persille, og i *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1912, s. 592, hvor der nævnes både en moskruset og en tredobbelt kruset
- 81 P. Henriksen angiver i *Vejledning til indkøb og dyrkning af Have- og Blomsterfrø* fra 1918, s. 10 "Chantenay" og "London Torve" som synonymmer, men der er forskellig opfattelse af dette spørgsmål i kilderne
- 82 Se "London Torve"
- 83 N. Juncker (red.) & P. Henriksen bringer i *Den Danske Landmandsbog* fra 1919, s. 293 de forskellige andre navne på dette løg: "Queen", "La Reine" (Dronningen)
- 84 Sommerporre er i nogle kilder betegnelsen for en gruppe porer i modsætningen til vinterporer. I andre er det en selvstændig sort
- 85 P. Henriksen skriver i *Havebog* fra 1919, s. 68, at "Erfurter" ligner "Mézières"
- 86 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1912, s. 691 bringes to rødbeder "Gebrüder Dippe". En rund og en lang
- 87 Der angives kun sorter af bindsalat i en kilde, nemlig C. Mariboos *Illustreret Havebog* fra 1920, bd. 1, s. 218. Men de to sorter af bindsalat er alligevel taget med selvom de kun forekommer i denne en kilde
- 88 C. Mariboos *Illustreret Havebog* fra 1920 bringer bd. 1, s. 218 en salatsort, der hedder "Guldforel". Om det den samme som "Gul Forel" vides ikke
- 89 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1912 bringes s. 878 en ærtesort, der hedder "Gbr. Dippes tidligste", og i *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1920 bringes i bd. 2, s. 562 en "Dippes tidligste maj"
- 90 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: P. Nøvik (af *Norsk Havebog*, 3. del *Kjøkenhaven* udgaverne fra 1905, 1908 og 1914), S. Lysbakken (af *Praktisk grønsagsdyrkning* senere *Grønsakers Dyrkning* udgaverne fra 1904 og 1918 og af *Kortfattet lærebog i have dyrkning* udgaven fra 1912), K. Weydahl, O. M. Skard (af *Hagebok for barn og ungdom* udgaven fra 1917). Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 91 I *Grønsakboken* fra 1916 skriver K. Weydahl s. 65 følgende vigtige bemærkning om hvidkål: "Jeg har karakteriseret hvidkål: "Jeg har karakteriseret hvidkål som Nordens mais, og jeg finder fremdeles intet bedre udtryk for helt ut at betone denne næsten ufattelige produktionssevne". En bemærkning, som N. Juncker (red.) & P. Henriksen tilslutter sig i *Den danske Landmandsbog* fra 1919, s. 190
- 92 I *Kortfattet lærebog i Havedyrkning* af S. Lysbakken fra 1912, s. 37 er også nævnt en "Middelstidlig erfurter", som sandsynligvis er en stamme af "Erfurter Dverg"
- 93 I *Grønsakboken* fra 1916 skriver K. Weydahl følgende s. 77: *Betegnelsen Amager omfatter nu en række, delvis meget avvikende former, som mest almindelig kaldes stammer*". Og han nævner af disse "Aamot's tidlige" og "Sandved's". I *Erindringsliste for 1921 over Planterlag og Gjødsling i Havebruget* nævner A. H. Bremer endvidere s. 5 "Rossebø Amager" og "Ulven Amager" og i *Kortfattet lærebog i Havedyrkning* fra 1912 af S. Lysbakken, s. 27 omtales stammen "Ridderpeng"
- 94 I *Norsk Havebog*, 3. del *Kjøkenhaven* fra 1905 af P. Nøvik omtales s. 42 en "Tidlig Dansk" blomkål, som sandsynligvis er den samme som "Stor dansk", idet der i *Kortfattet lærebog i Havedyrkning* fra 1912 af S. Lysbakken, s. 37 nævnes en blomkål ved navn "Tidlig stor dansk"
- 95 I *Norsk havebog*, 3. del *Kjøkenhaven* fra 1905 af P. Nøvik, s. 40 omtales en "Mørkrød Dansk" rødkål og i *Kortfattet lærebog i Havedyrkning* fra 1912 af S. Lysbakken, s. 26 nævnes rødkålen "Stor, mørkrød dansk"
- 96 Se denne sort i rustikum i Danmark
- 97 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1912, s. 652 optræder radisen "Oval rosenrød med hvis Spids", og i *Grønsakboken* fra 1916 af K. Weydahl, s. 85 kaldes den sandsynligvis samme radis "Ovale, skarlagensrøde med hvid spids"
- 98 Om denne er den samme som "Ovale, skarlagensrøde Pariser" kan ikke siges med sikkerhed
- 99 I *Kortfattet lærebog i Havedyrkning* af S. Lysbakken fra 1912, s. 26 nævnes en hvidkål "Tidlig hamburger"
- 100 Se samme sort i tidlig medelikum i Danmark
- 101 Se rustikum i Norge
- 102 Der er stor uenighed i de forskellige kilder, om "Chantenay" og "Londoner torv" er synonymmer. Således skriver eksempelvis K. Weydahl i *Grønsakboken* fra 1916, s. 44: "Den egentlige Chantenay – ikke den Londoner torv som flere frøfirmaer og enkelte lærebøger kalder Chantenay."
- 103 Se "Chantenay"
- 104 Om denne er den samme som "Fransk sommerpurre" vides ikke med sikkerhed
- 105 Se tidlig mendelikum i Sverige
- 106 K. Weydahl har på baggrund af de mange forsøg med ærter, som han udførte, i *Grønsakboken* fra 1916, s. 87 og frem en glimrende gennemgang af de ærtesorter, som han anbefaler
- 107 I kilderne optræder to forskellige tidlige ærter fra Dippe. I *Norsk havebog*, 3. del *Kjøkenhaven* fra 1905 af P. Nøvik, s. 26 bringes en "Dippes tidligste" og i *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1912, s. 878 en "Gbr. Dippes tidligste"
- 108 K. Weydahl kalder i *Grønsakboken*, s. 91 denne for "Buxbom snabel", og det er ikke den samme sort som "Snabelerter", som Weydahl samme side nævner som en selvstændig sort
- 109 Se "Buxbom"
- 110 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: N. Sonesson (af *Handbok för Trädgårdsodlare* udgaven fra 1919, E. Nilsson, G. Lind (af *Köksväxtodling* udgaverne fra 1909 og 1919, af *Egnahemssträdgården* udgaven fra 1913, af *Småbrukarens Trädgårdsbok* udgaven fra 1924, af *Skolträdgården* udgaven fra 1917 og af *Folkskolans trädgårdsbok* udgaven fra 1920), C. G. Dahl. Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 111 E. Nilson i *De viktigaste svenska Kösväxterna*, bd. 1, s. 31: "Många gånger saluföres frö av radisor inte under något bestämt namn utan endast med en beskrivning av deras karaktärer, t. ex. Runda, scharlakansröda, vitspetsiga; ovala, rosenröda, vitspetsiga o.s.v."
- 112 G. Lind nævner i *Köksväxtodling* fra 1919, s. 97 blomkålssorten "Tidig Dansk", og i *Skolträdgården* fra 1917, s. 160 en sort kaldet "Dansk". Der er med stor sandsynlighed tale om "Stor Dansk"
- 113 G. Lind har i *Folkskolans trädgårdsbok* fra 1920 to typer af "Amager" med, nemlig "Hög Amager" og "Halvhög Amager", s. 21. E. Nilsson skriver i *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924, bd. 2, s. 7: "Av densamma har sedan uppstått en mängd vitt skilda typer"
- 114 N. Sonesson nævner i sin *Handbok för Trädgårdsodlare* fra 1919, s. 526 to radisesorter, en "Rosenrød med vit rotpets" og en "Scharlakansrød med vit rotpets", men uden at angive formen på dem
- 115 N. Sonesson nævner s. 506 i *Handbok för Trädgårdsodlare* fra 1919 rødkålssorten "Svartrød förbättrad dansk"
- 116 Udspecificeres i J. Rasmussons *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 151 i "Amager driv, oval" og "Amager driv, rund". Den samme skelnen mellem en rund og en oval udgave har E. Nilsson også i *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924 på s. 30 i bd. 1
- 117 I *Sorter av Köksväxter* fra 1924 nævner J. Rasmusson, s. 140, at "Ett flertal sorter överensstämma så nära med denna, att de böra betraktas som stammar av densamma. Goda sådana äro "Haages original" och "Stockholms torg", og E. Nilsson angiver i *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924, bd. 2, s. 15 "Snöboll" og "Stockholms torg" som synonymmer for "Erfurter dvärg"
- 118 J. Rasmusson angiver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924, s. 145 rødkålene "Odense torg" og "Kleins" som synonymmer
- 119 Se rustikum i Danmark

- 120 J. Rasmusson nævner i *Sorter av Köksväxter* fra 1924, s. 145 "Sockertopp" som en selvstændig sort, men G. Lind bringer i *Köksväxtodling* fra 1909, s. 97 betegnelsen sockertoppskål for hele spidskålsgruppen
- 121 Se "Erfurter dvärg"
- 122 Se "Runda, rosenröda m. vita rotpetsar"
- 123 Se "Erfurter dvärg"
- 124 G. Lind skriver i *Köksväxtodling* fra 1909, s. 95: "*Benämningen Svensk hvitkål förekommer ofta i fröprikanterna. Dett är dock mer en kollektiv benämning, under hvilken flera olika hvitkålstyper odlas, än namn på en viss bestämd sort*"
- 125 De to sorter af radiser, hvor "Pariser" indgår i navnet er angivet som forskellige i E. Nilsson *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924, s. 30
- 126 I *Köksväxtodling* fra 1919, s. 140 nævner G. Lind en "Vanlig krusbladig bladpersilja". Se også tidlig mendelikum i Danmark
- 127 J. Rasmusson skriver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 149: "*Av samma typ som "S:t Valerie" äro "Altringham" "Quedlinburger", "Sudenburger m.fl."*
- 128 J. Rasmusson angiver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 147 "Guerande", "Bellot" og "Juvel" som synonymer
- 129 E. Nilsson skriver i *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924 i bd. 1, s. 16: "*Den plattrunda sorten har bl.a. de hos os svanliga namnen Runda, Plattrunda, Korta och Runda socker*"
- 130 J. Rasmusson angiver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 148 "London torg" og "Chantenay" som synonymer
- 131 J. Rasmusson angiver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 156 "Äppleformat" og "Snöboll" som synonymer
- 132 J. Rasmusson bringer i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 148 og 149 både en "James halvlång" og en "James lång". Det samme gør E. Nilsson i *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924 i bd. 1, s. 10 og 11
- 133 Se "S:t Valery"
- 134 Se "S:t Valery"
- 135 Se "London torg"
- 136 J. Rasmusson angiver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 151, at "Sommar" og "Fransk sommar" er samme sort
- 137 J. Rasmusson angiver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 146, at "Holländsk röd", "Holländsk mörkröd" og "Holländsk blodröd" er samme sort
- 138 J. Rasmusson angiver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 146, at "Drottning", "Königin", "Queen" og "Reine" er samme sort
- 139 E. Nilsson bringer i *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924 i bd. 2, s. 19 også en "Steinkopf, grøn"
- 140 Ifølge E. Nilsson i *De viktigaste svenska Kösväxterna* fra 1924 i bd. 2, s. 19 er denne synonym med "Buttercup"
- 141 Ifølge J. Rasmusson i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 155 synonym med "Laibacher Eis"
- 142 Ifølge J. Rasmusson i *Sorter av Köksväxter* fra 1924, s. 155 synonym med "Wonderful"
- 143 Se tidlig mendelikum i Danmark
- 144 J. Rasmusson skriver i *Sorter av Köksväxter* fra 1924 på s. 163: "*Mellan denna sort och Non plus ultra kan nu ej upptäckas någon verklig och genomgående skillnad, liksom det ej är möjligt att avgöra, vad som skall kallas för "äkta" Stensärt.*"
- 145 Se "Stensärt"
- 146 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: O. Lundén (af *Köksväxtodling* udgaven fra 1919 og af *Hemmets köksträdgård* udgaven fra 1914). Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 147 Kaldes også "Medeltidig dansk" i O. Lundéns *Köksväxtodling* fra 1919, s. 138
- 148 Se perioden tidlig mendelikum i Danmark
- 149 I O. Lundéns *Köksväxtodling* fra 1919 på s. 126 nævnes rødkålen "Svartrød förbättrad dansk", som sandsynligvis er den samme som "Stor dansk"
- 150 Kaldes i O. Lundéns *Köksväxtodling* fra 1919, s. 138 for "Erfurter dvärg "Snöboll""
- 151 O. Lundén nævner i *Köksväxtodling* fra 1919 på s. 189 både en "Pariser torg" og en "Pariser drif-karott", og gør rede for forskellen på de to sorter eller stammer, om man vil, af "Pariser"
- 152 O. Lundén nævner i *Köksväxtodling* fra 1919, s. 192 også en "Lång röd Hornsk" gulerod
- 153 O. Lundéns skriver i *Köksväxtodling* fra 1919 på s. 380 således om rödlök, som kepaløgene kaldes i kilderne frem til det tredje til fjerde årti af 1900-tallet: "*Den egentliga rödlöken odlas mycket i Centraleuropa, Danmark, Sverige og Norge, men så godt som alls icke i Finland*"
- 154 Kaldes også "Portugisisk jättelök" i O. Lundéns *Köksväxtodling* fra 1919, s. 387 og står nævnt under kategorien "*Stek- eller spansklok*"
- 155 O. Lundén nævner i *Köksväxtodling* fra 1919, s. 404 en "Tidig fransk sommarpurjo", som sandsynligvis er den samme som "Alm. Sommerporre". Se også tidlig mendelikum i Sverige
- 156 Der nævnes ikke bindsalat i mange af de kilder, der er gennemgået for denne tidsperiode i Finland. Her bringes de to sorter, der nævnes i *Köks växtodling* af O. Lundén fra 1919, s. 354-55
- 157 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: P. Bruun-Møller (af *Landbohaven* udgaverne fra 1944 og 1949 og af *Lærebog i grønsagsdyrkning* udgaven fra 1949), A. Dalskov (af *Dalskøvs Havebog* udgaven fra 1944 og af *Køkkenurterne i Kolonihaverne* udgaven fra 1932), G. A. Becker, J. Tholle (af *Haven* udgaverne fra 1939 og 1943), J. N. Risum (af *J. N. Risum's Illustrerede Havebog* udgaverne fra 1935, 1940 og 1945 og af *Nyttehaven* udgaven fra 1931), H. Sørensen, A. Pedersen (af *Dyrkning af Køkkenurter* udgaverne fra 1932 og 1936), R. Kristensen (af *Køkkenurter udgaverne* fra 1941 og 1945 og af *Min Køkkenhave* udgaven fra 1945), A. M. Danvig (af *Plantedrivning* udgaverne fra 1927, 1932, 1935, 1939 og 1945). De to monografier *Dyrkning af Køkkenurter paa Friland og under Glas* samt *Danmarks Haver* indgår også i sammentællingen for denne periode. Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 158 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1954 skriver R. Kristensen, s. 239-241: "*Indenfor blomkål findes tilsyneladende et meget stort antal sorter og stammer. Antallet af sorter er dog ikke så stort som antallet af sortsnavne, idet stammer af samme sort i adskillige tilfælde går i handelen under forskellige navne. Af egentlige sorter finde kun få.... Disse "klassiske" blomkålssorter er i nyere tid for en stor del afløst af nyere stammer. Nogle af disse er fremkommet ved udvalgt i de oprindelige sorter, andre ved krydsning, navnlig mellem Stor dansk og Erfurter og senere indbyrdes krydsning mellem de nye stammer, så der i dag findes en lang række stammer fra meget tidlige Snebold og Seks Ugers til sildige Stor dansk-typer. Mange af disse stammer bærer specielle navne, såkaldte fantasinavne. De vigtigste er Alpha, Ama, Apollo, Codania. Danagloria, Dania, Diamant, Imperial, Lucullus, Perfektion, Regina, Rex, Safir, Skandia, Succes, Super-Regama, Super Special.*"
- 159 A. Pedersen angiver i *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1932, s. 153, at "*Woods er en tilsvarende, men mindre værdifuld Sort af rød Farve. Triumph er rund, rød- og hvidbroget. Hverken disse eller de runde hvide, de gule og violette Sorter dyrkes alm. her.*"
- 160 Se tidlig mendelikum i Danmark
- 161 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1945-1948, bd. 2, s. 141 opfattes "Københavns torve" som en stamme af "Ditmarsker"
- 162 A. Pedersen angiver i *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1936, s. 113, at "Snebold" og "Seks Ugers" er stammer af "Erfurter"
- 163 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1954 angiver R. Kristensen, s. 316 "Non plus ultra", "Saxa" og "Rødhætte" som synonymer

- 164 Se "Snebold"
- 165 Se tidlig mendelikum i Danmark
- 166 "Amager holdbar Vinter", "A. Hansens Vinter" og "Holdbar Vinter" anses i *Dyrkning af Køkkenurter på Friland og under Glas* fra 1943 af T. Bacher og F. Sørensen (red.), s. 394 for stammer af "Amager"
- 167 Se "Non plus ultra"
- 168 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1954 nævner R. Kristensen, s. 316 sorten "Halvlang rosenrød hvidspidset", og at den er synonym for "Tidlig fransk" og "Claudia"
- 169 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1954 skriver R. Kristensen, s. 240: "Emdruphøj er en gammel stamme af Stor dansk."
- 170 Se "Holdbar Vinter"
- 171 I *Dyrkning af Køkkenurter på Friland og under Glas* fra 1943 af T. Bacher og F. Sørensen (red.) angives sorterne "Gaudry" og "Gefion" på s. 374 som synonymer
- 172 Se "Halvlang hvidspidset"
- 173 Se "Gaudry"
- 174 Se "Non plus ultra"
- 175 Se "Ovale rosenrøde"
- 176 I *Plantedrivning* fra 1932 af A. M. Danvig angives på s. 190 "Ovale rosenrøde", "Meteor" og "Svendborg Torve" som synonymer
- 177 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-1936, bd. 2, s. 395 står: "Forekommende sortsnavne er: "Moskruset", "Ekstra moskruset", "Myatts Garnerinspersille", "Non plus ultra" og "Perfection". I Danm. henregnes de nu alle til samme sort: "Ekstra moskruset"
- 178 I *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1954 skriver R. Kristensen, s. 307, at "Suttons Student" og "Lang Pastinak" er synonymer
- 179 Se "Prager"
- 180 I *Dyrkning af Køkkenurter på Friland og under Glas* fra 1943 af T. Bacher og F. Sørensen (red.) beskrives sorterne "Amager", "Feonia" og "Odense Torve" som "nærstående stammer af samme Type", s. 237
- 181 A. Pedersen skriver i *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1936, s. 177, at "Blangstedgård-Sellerierne" er stammer af "Alabaster"
- 182 Se "Suttons Student"
- 183 Se "Amager"
- 184 A. Pedersen skriver i *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1932, s. 161 om "Prager", at den vel omtrent eller helt er den samme som "Non plus ultra"
- 185 Se "Amager"
- 186 Kepaløg kaldes på denne tid oftest generelt for rødløg, og i *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-1936 står s. 703: "De fleste her dyrkede er gule, hvorfor Navnet Rødløg ikke er helt træffende. Efter den mest dyrkede Sort kaldes de i Praksis ikke sjældent for Zittauer-løg alle sammen."
- 187 *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-1936 har bd. 2, s. 536 "Københavns Torve" og "Elefant" som synonymer
- 188 Se "Københavns Torve"
- 189 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1945-1948 står i bd. 3, s. 296: "går undertiden under Fællesnavnet Madeiraløg eller Spanske Løg"
- 190 A. Pedersen angiver i *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1936, s. 185 "Nobel" og "Matador" som synonymer
- 191 Se "Nobel"
- 192 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* 4. og 5. udgave fra 1934-36 og 1945-48 er der af A. H. Bremer gjort grundigt rede for dagslængdens indvirkning på de forskellige salatsorter i artiklerne "Salat" i henholdsvis bd. 2, s. 713 og bd. 3, s. 309
- 193 *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-1936 angiver i bd. 2, s. 715 "New York" som synonym for Wonderful"
- 194 *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-1936 angiver i bd. 2, s. 714 "Laibacher" som synonym for "Riesen Kristalkopf"
- 195 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1945-1948 står i bd. 3, s. 926: "Brydmarværtter er en ny Gruppe Ærter, som er fremkommet ved Krydsning mellem Marvært og Sukkerært.....Brydmarværtterne er endnu kun lidt kendt i Danmark". Denne ærtetype er ikke med i dette arbejde
- 196 Der findes i både handelen og i genbanker en lang række ærtersorter, hvis navne indeholder ordet maj, men det er ikke fuldstændig sikkert, om det drejer sig om de gamle sorter af "Majærter"
- 197 Der findes i både handelen og i genbanker en lang række ærtersorter, hvis navne indeholder egennavnet Dippe, men det er ikke fuldstændig sikkert, om det drejer sig om de gamle sorter af Dippes ærter
- 198 A. Pedersen skriver i *Dyrkning af Køkkenurter* fra 1936, s. 193: "Non plus ultra, der dyrkes meget i Sverige (Stensärt)."
- 199 Se "Non plus ultra"
- 200 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatteres monografiske skrifter sammentalt: S. Lysbakken (af *Kortfattet lærebok i have dyrkning* udgaverne fra 1936 og 1945 og af *Hagestell* udgaverne fra 1925, 1930, 1940 og 1942), O. Moen (af *Kjøbenhavn* udgaverne fra 1933 og 1940), O. M. Skard (af *Hagebok for barn og ungdom* udgaven fra 1944), L. Undeland (af *Grønsakdyrkning* udgaven fra 1942). Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 201 Se kapitlet "Amager"
- 202 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-1936 skrives i bd. 2, s. 702: "I N. er Brugen - og dermed Dyrkningen - af Rødkaal meget lille.....Danske Sorter benyttes."
- 203 S. Lysbakken skriver s. 72 i *Hagestell* fra 1940: *Av denne sort finns mange forskellige stammer med noe ulik modningstid*". Og han nævner "Fåles blåtopp", "Jätunsalgets vinterkål", og "Torpet II". Se også kapitlet "Amager"
- 204 "Gaudry" og "Gefion" angives at være synonymer i L. Undelands *Grønsakdyrkning* fra 1942, s. 226
- 205 Se "Amager"
- 206 Se "Amager"
- 207 I *Sortsliste for Hagebruket* 1951-1955 O. Skard, A. H. Bremer m.fl., s. 14 nævnes en "Amager driv" radise, og i *Kjøbenhavn* fra 1942 af O. Moen omtales en "Raud Amager" på s. 87
- 208 Se "Rund Amager"
- 209 "Chantenay" og "Londoner Torv" angives at være synonymer i O. Moens *Kjøbenhavn* fra 1942, s. 76
- 210 I *Erindringsliste for Hagedyrkere* for 1935 står s. 28: "Til vinter- og vårforsyning brukes sorter av Amagertypen (Feonia, Amager, Randers, Berlikum)."
- 211 Se "Feonia"
- 212 Se "Chantenay"
- 213 Se "Feonia"
- 214 Se "Feonia"
- 215 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1945-1948 står i bd. 3, s. 296: "Den norske Professor Olav Moen har foreslået Navnet Kepaløg"

- 216 I L. Undelands *Grønsakdyrkning* fra 1942, s. 114 angives "Dronning" og "Kønigin" som andre navne for denne
- 217 I L. Undelands *Grønsakdyrkning* fra 1942, s. 131 angives "Nobel" og "Matador" som synonymer
- 218 I *Erindringsliste for Hagedyrkere* for 1935, s. 28 angives "Wonderful" og "New York" som synonymer
- 219 For denne periodes vedkommende er sorterne fra følgende forfatters monografiske skrifter sammentalt: A. Holzhausen, N. Sonesson (af *Handbok för Trädgårdsodlare* udgaverne fra 1930 og 1947 og af *Köksvæxtodling* udgaven fra 1940), E. Nilsson, G. Lind (af *Skolträdgården* udgaven fra 1939), C. G. Dahl. Monografien *Svensk Växtförädling* indgår også i sammentællingen for denne periode. Se indledningen til perioden for de øvrige kilder, der er benyttet i sammenstillingen, og kapitlet "De vigtigste kilder..."
- 220 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 står s. 270: "*Nu mera finnas inom det skandinaviska blomkålssortimentet en hel rad s.k. sorter, som rätteligen kunna betraktas såsom stammar av gamla välkända sorter. Stammar, som i hög grad likna varandra, äro delvis registrerade under olika sortnamn, delvis omfattar samma sortnamn vitt skilda stammar. Medan man i Danmark tidigare tolererat missbruk av sortnamnen Erfurter dvärg och Stor dansk samt dessutom godkänt åtskilliga fantasinamn såsom Alfa, Ama, Codania, Dania, Helios, Imperial, Regama, Rex, Safir, Succes, Super-Regama m. fl. (kanske dock främst för mellan- och avvikande typer), har man under de senaste åren börjat tillämpa mera restriktiva principer vid namngivningen. I namnet Erfurter dvärg har man uteslutit epitetet dvärg, och stammar av hithörande typ kallas numera allt efter tidigheten Erfurter tidlig, Erfurter middeltidlig och Erfurter halvsildig. Beträffande namnen på de s. k. första klass stammarna av blomkål har den officiella svenska försöksverksamheten i stort sett endast godtagit namnen Erfurter dvärg och Stor dansk.*"
- 221 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 står s. 282: "*Av savoykål ha flera sorter förts i handeln, men ingen har fått större betydelse i Sverige.*" I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-36 nævnes i bd. 2, s. 731 en "Alnarpskål", der er en krydsning mellem sildig savoykål og tidlig hvidkål. Denne type er ikke med i dette arbejde
- 222 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 står s. 279: "*I de engelsktalande länderna går den ofta under benämningen Golden Acre. I Danmark ha flera stammar av denna sort förts i marknaden under namn av Köpenhamns torg.*"
- 223 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 nævnes det s. 283, at denne sort også kaldes "Haco" og "Hartmans tidiga"
- 224 I *Sorter av köksväxter* fra 1933 skriver Å. Nyhlén s. 11-12: "*Till denna grupp höra de olika stammarna av Amager. Efter stockens höjd indelas de i låga, halvhöga och höga Amager-stammar.*" Se også tidlig mendelikum i Damark. I *Svensk Växtförädling* fra 1951 står s. 280 står: "*Av Amagerkål ha under senare tid flera olika sorter kunnet urskiljas, vilka äro mycket olika såväl i morfologiska egenskaper som i odlingsvärde*"
- 225 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 angives denne og "Sex Veckors" som stammer af "Erfurter dvärg", s. 268
- 226 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 nævnes s. 283, at "Amager hållbar vinter" og "A. Hansens vinter" er stammer af "Amager"
- 227 Se "Ditmarsker"
- 228 Å. Nyhlen nævner i 1933 i *Sorter av köksväxter*, s. 21 en "Amager driv" radise, og N. Sonesson kalder en drivsort for blot "Amager" i *Handbok för Trädgårdsodlare* fra 1947, s. 437
- 229 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 står s. 282 står: "*Svenska lokalsorter, som numera sakna betydelse men tidigare odlats relativt mycket, äro Sävstaholm och Västernorrland.*"
- 230 C. G. Dahl m.fl. bringer i *Trädgårdsodling under glas* fra 1943-44, s. 11 en radisesorter med navnet "Halvlång scharlakansröd vitspetsig"
- 231 Se "Oval Amager"
- 232 Se "Snöboll"
- 233 Se "Västernorrlands"
- 234 A. Holzhausen (red.) angiver i *Svenskt Trädgårdslexikon*, bd. 3, s. 135 sorterne "Gaudry" og "Gefion" som synonymer
- 235 A. Holzhausen (red.) bringer i 1938 i *Svenskt Trädgårdslexikon*, bd. 3, s. 136 en radisesort med navnet "Oval schalakangansröd vitspetsig"
- 236 I *Svensk Växtförädling* fra 1951 står side 382 og 383: "*Efterhand har krusigheten genom målmedvetet urval förbättrats mer och mer, vilket kan följas i t.ex. namnserien Krusig, Extra krusig, Mosskrusig och Extra mosskrusig. Samtliga dessa sortnamn finnas ännu kvar, men krusigheten står nu hos alla på ungefär lika hög nivå, och de krusighetsskillnader som finnas kunna endast betecknas som stamkaraktärer. Till denna sortgrupp hänföra sig bl. a. även Perfection, Myatts mosskrusig, Garnering, Juvel och Non plus ultra. Denna större grupp av sorter är sålunda relativt enhetlig i krusighet. Däremot finnes en relativt stark variation i bladfärg, och en mörkare och en ljusare huvudtyp kunna urskiljas. I de officiella svenska sortförsöken har, i syfte att erhålla en distinktion mellan dessa två typer, den ljusare typen betecknats Extra mosskrusig och den mörkare Non plus ultra. I Danmark finnas endast stammar sortnamnet Ekstra moskruset godkända i denna sortgrupp.*"
- 237 I *Svensk Växtförädling* fra 1951, s. 340-341 angives denne og "Chantenay" som synonymer
- 238 N. Sonesson bringer i *Handbok för Trädgårdsodlare* fra 1930, s. 565 både "James halvlång" og "James lång"
- 239 Å. Nyhlen skriver i 1933 i *Sorter av köksväxter* s. 17-18: "*Sorter av Feonia-typ delvis bestå av rötter med parallela sidor, men som för övrigt ej avvika från typen, finnas; Amager kan hänföras hit.*"
- 240 Se "London torg"
- 241 Denne og "Elefant" angives som synonymer i *Svenskt Trädgårdslexikon* fra 1938 af A. Holzhausen, bd. 3, s. 63
- 242 N. Sonesson bringer i *Handbok för Trädgårdsodlare* fra 1930, s. 562 alle navne for dette løg: "Drottning", "Königin", "Queen" og "Reine"
- 243 Mange kilder kalder denne og "Ailsa Craig", "Gul Zittauer" og "Röd Zittauer" for steklök i modsætning til kryddlök, som bl.a. er f.eks "Braunschweiger", "Holländsk blodröd" som eksempelvis i *Sorter av köksväxter* fra 1933 af Å. Nyhlén, s. 14-15
- 244 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1945-48 angives denne og "Matador" som synonymer, bd. 3, s. 420
- 245 Se "Nobel"
- 246 I *Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon* fra 1934-36 står der bd. 2, s. 717 om salatdyrkingen i Sverige: "*Bladsalat dyrkes meget lidt, hvilket desværre ogsaa gælder den i Kvalitet ypperlige Bindsalat*"
- 247 A. Holzhausen angiver i 1938 i *Svenskt Trädgårdslexikon*, bd. 3, s. 149 sorterne "Wonderful" og "New York" som synonymer
- 248 A. Holzhausen skriver i 1938 *Svenskt Trädgårdslexikon*, bd. 3, s. 149, at denne er en forbedring af "Berliner"
- 249 A. Holzhausen angiver i 1938 i *Svenskt Trädgårdslexikon*, bd. 3, s. 149 sorterne "Passe partout" og "Berliner" som synomer
- 250 Se "Passe partout"
- 251 Se sildig mendelikum i Danmark
- 252 Der bringes mange forskellige stammer af "Stensårter" i kilderne. F.eks. "Stens E. N." og "Alnarps Stens" i *Svenskt Trädgårdslexikon* fra 1938 af A. Holzhausen, bd. 3, s. 462. Se også tidlig mendelikum i Sverige for synonyspørgsmålet vedrørende "Stensårter" og "Non plus ultra"
- 253 Se "Stensårter"
- 254 Se perioden tidlig mendelikum i Danmark
- 255 Se sildig mendelikum i Danmark